Jaargang 115. Vrijdag, 14 November 1856. No. 137.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD

voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant wordt verzonden: *Bijblad* no. 26, inhoudende: *Verslag van de handelingen der Provinciale Staten van Groningen en der Staten Generaal.*

VERKOOP VAN LOSKRANEN.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* zijn voornemens, door hunnen GECOMMITTEERDE, **op nieuw** ten openbaren verkoop aan te bieden:

1) De **HOUTEN LOSKRAAN** staande aan de Zuidzijde der Noorderhaven, nabij de IJzeren Loskraan.

2) De **HOUTEN LOSKRAAN** vroeger gestaan hebbende aan de Westzijde van het Winschoterdiep, nabij den Kostersgang, liggende thans op de Stads Opslagplaats bij den Ebbingeboog.

De Voorwaarden van dezen Verkoop liggen van heden af op de SECRATARIJ dezer Gemeente ter lezing.

De op gezegeld papier geschreven Inschrijvingsbiljetten, ingerigt overeenkomstig de Voorwaarden, zullen ter SECRETARIJ moeten zijn ingeleverd vóór of op **Zaturdag den 15den dezer.**

De opening der Biljetten zal plaats vinden op **Maandag den 17den November 1856**, in een der Vertrekken van het Raadhuis, des voormiddags te tien uur; zullende onmiddellijk na die opening elk der Perceelen afzonderlijk worden geveild en provisioneel aan den hoogsten Bieder worden toegewezen.

De aanwijzing in loco zal plaats vinden op WOENSDAG den 12den dezer, des middags te twaalf uur, te beginnen met de Kraan aan de Noorderhaven.

GRONINGEN, 6 November 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

VERKOOPING VAN BOOMEN.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* maken bekend, dat Mr. **J. L. TRIP**, Rentmeester van de *Stads Veenen* en *Ter Apel*, onder hunne nadere goedkeuring en ten overstaan van Mr. **J. S. G. KONING**, Notaris te *Wedde*, op den 17den November 1856, des morgens precies te 10 uur, en volgende dagen, te *Ter Apel*, publiek zal presenteren te verkoopen, om te kappen: pl. m. **900** aldaar op Stam staande **zware EIKENBOOMEN**, welke van *Ter Apel* langs het *Stads-Kanaal* te water zullen kunnen worden vervoerd.

GRONINGEN, 27 October 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

Verkiezing.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* maken bekend, dat het BUREAU van STEMOPNEMING in de Gemeente *Groningen*, aan hen, in gevolge art. 68 der Kieswet, heeft ingezonden de **PROCESSEN-VERBAAL** bedoeld bij art. 52 en 67 der gemelde Wet, wegens de inlevering op den 12den en de opening op den 13den dezer, van de **STEMBRIEFJES** voor de keuze van een LID van de STATEN van de Provincie *Groningen*, ter vervulling der plaats opengevallen ten gevolge van het door den Heer H. B. ONNES genomen ontslag; dat uit PROCES-VERBAAL van STEMOPNEMING blijkt, dat het getal der uitgebragte stemmen is geweest **191**, waarvan 1 van onwaarde is verklaard; dat de volstrekte meerderheid van stemmen heeft verkregen en alzoo benoemd is tot **LID** van de **STATEN** der Provincie *Groningen* de Heer **DERK VAN HOUTEN**, met 147 stemmen, terwijl de overige stemmen over verschillende personen waren verdeeld.

Voorts, dat, in gevolge art. 69 der Kieswet, afschrift van de Processen-verbaal terstond is aangeplakt en ter SECRETARIJ der Gemeente voor een ieder ter insage is nedergelegd.

GRONINGEN, 13 November 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: VAN UILDRIKS, *L. S.*

NIEUWSTIJDINGEN.

RUSLAND.

In het op last der regering uitgegeven werk: »*Moskou in 1856*" leest men het volgende aangaande den spoorweg tusschen Petersburg en Moskou: Sedert vijf jaren is de spoorweg tusschen Petersburg en Moskou geopend, en nog vijf jaren deelt de Amerikaansche maatschappij, welke den spoorweg heeft aangelegd, de inkomsten daarvan met de regering. Wanneer deze termijn verstreken is, wordt de spoorweg het eigendom der laatste. Aan den aanleg van den spoorweg is buitengewone zorg besteed, en alles zoo gemakkelijk mogelijk ingerigt, zoodat de naam »luxe-spoorweg" volstrekt niet overdreven is. Met uitzondering van eenige bruggen en viaducten, was de aanleg gemakkelijk, dewijl de gouvernementen Petersburg, Novogorod, Twer en Moskou geheel vlak zijn. De goed bewerkte sporen liggen op dubbele balken, en die balken zijn hoekig gehakt. De meeste stationsgebouwen zijn ware paleizen, meesterstukken van bouwkunde, zoo als men die zeldzaam elders ziet. De waggons zijn naar Amerikaansch model gebouwd; aan de zoogenaamde chars à bancs voor 40 à 45 personen, welke in het midden een doorgang hebben ontbreekt niets 't welk tot gemak der reizigers strekken kan. De 500 wersten tusschen de beide steden worden in 22 uren, dus 6 mijlen per uur, afgelegd. Men moet echter weten, dat de Russische spoorweg-reiziger van zijne gewone gemakken geen afstand doet; hij laat zich zijn ontbijt, zijn tweede ontbijt, zijn middagmaal, avondeten en thee niet ontnemen. Voor elke versterking heeft hij een vol half uur ter beschikking. Slechts eens in de 24 uren gaan de treinen heen en terug. Achter Petersburg tot Twer wordt de landstreek zeer somber en woest; slechts hier en daar treft men eene half vervallen boerenhut aan. Eerst in de nabijheid van Moskou ontmoet men sporen van eene zich ontwikkelende beschaving.

— Volgens eene telegrafische dépêche uit Riga van den 9den dezer, bevond men zich aldaar midden in den winter. De Duna had zich gezet en men maakte gebruik van de sleden. Op dien dag teekende de thermometer zeven graden.

TURKIJE.

De politieke toestand blijft steeds dezelfde. Er valt heden dus eigenlijk niets nieuws te vermelden nopens de groote vraagstukken van den dag, welke op dit oogenblik de diplomatie in Europa bezig houden en verdeelen. Men is dus verpligt zijn geduld te oefenen of minstens den kronkelweg der politiek, zooals die zich in de beschouwingen der Engelsche, Fransche en Duitsche bladen openbaart, te volgen.

Wij zullen wederom te dezer plaatse het meest opmerkelijke van het daarover gesprokene mededeelen.

In Oostenrijk schijnt het bekende artikel van den *Moniteur* een gunstigen indruk gemaakt te hebben. Een der organen van de Oostenrijksche bewindslieden zegt daaromtrent: »De staatkunde van Frankrijk was op een gevaarlijken weg geraakt; maar de heldere blik des Keizers heeft ter regter tijd het gevaar ontdekt; en met vaste hand de teugels aangrijpende, is hij in het spoor teruggekeerd dat uitmuntend tot het behoud des vredes leidt...... Wat aan het artikel van den *Moniteur* eene bijzondere beteekenis geeft, en hetzelve als een waarachtig vredesprogramma kenmerkt, is juist de omstandigheid, dat het verschenen is nadat de verandering van het Turksche ministerie bekend was geworden. Het beginsel der Westersche alliantie heeft over alle kuiperijen en aanvechtingen gezegevierd."

(In een luimig dagblad wordt Frankrijk bij eene flesch champagne vergeleken, waarvan de Keizer *Napoleon* de kurk is. De bedoeling dezer vergelijking valt niet moeijelijk te raden.)

Ook in Engeland is men zeer tevreden over de verklaring van het Fransche gouvernement, dat het niettegenstaande het verschil over de ontruiming van het Turksche grondgebied, het Westersche bondgenootschap wenscht in stand te houden. Zij wordt, met de vereerende ontvangst van lord *Palmerston* in Manchester en Liverpool, door velen aangemerkt als eene zege voor het Engelsche kabinet en voor de staatkunde welke het jegens Rusland volgt.

De ministeriële bladen van Frankrijk gaan voort met het wederleggen van hetgeen door de Duitsche en Engelsche dagbladen aangevoerd wordt ter regtvaardiging der voortdurende aanwezigheid van buitenlandsche troepen en schepen in het Turksche gebied, en dringen bij voortduring op eene nadere bijeenkomst van het congres aan.

Een half-officiëel Fransch dagblad, de *Moniteur de la Flotte*, deelt omtrent de ligging van het vlek Tobak-Bolgrad in Bessarabië, welke plaats thans eene algemeene bekendheid heeft verkregen, het volgende mede:

»Over het bezit van Bolgrad kan geen ernstig geschil gevoerd worden, hetzij men de zaak uit het staatkundige of uit het aardrijkskundige oogpunt beschouwe. Plaatst men zich op het politieke oogpunt, dan moet men erkennen dat die plaats geene Donau-haven is; en al wordt ook aangenomen dat zij als eene haven kan aangemerkt worden, dan nog moet men toegeven dat zij door de vestingen Reni en Ismail, die Rusland aan Moldavië afstaat, geheel wordt beheerscht. Aardrijkskundig beschouwd, is de zaak niet moeijelijker te beslissen: het Parijsche verdrag bepaalt dat de grensscheiding tusschen Moldavië en Bessarabië ten zuiden van Bolgrad moet getrokken worden, en wijst alzoo die plaats aan Bessarabië toe."

Men houdt deze verklaring, in verband met de laatste nota in den *Moniteur*, voor een nieuw bewijs, dat Frankrijk niet gezind is om in dezen de zijde van Rusland te verlaten. Reeds wordt niet zonder eenigen ophef door eenige dagbladen verkondigd, dat, als de oorlog niet weder uitbarst, men dit eenig en alleen aan de matiging en omzigtigheid van Frankrijk en Rusland zal te danken hebben.

Men acht het een opmerkelijk verschijnsel, dat het republikeinsche dagblad *le Siècle* het eenige is van alle Fransche dagbladen, hetwelk de Engelsche staatkunde in de Oostersche kwestie verdedigt en wel op grond van den inhoud des vredesverdrags van den 30sten Maart. Zelfs gaat dit dagblad zoo ver van te willen betoogen, dat Engeland en Oostenrijk, in gevolge het later tractaat van den 15den April, volkomen geregtigd zijn om *ieder op zich zelve* te handelen tot handhaving van het algemeen vredes-tractaat. — Op dit beginsel voortredenerende, zou men tot het besluit moeten komen, dat Frankrijk in 't ongelijk is, omdat het zich verzet tegen de uitoefening van een uit de tractaten voortspruitend regt.

Volgens een artikel in de ministeriële *Zeit*, zou de Pruissische regering zich aansluiten, wat het vraagstuk der heropening van de conferentiën aangaat, aan Frankrijk en Rusland, ten einde het tractaat van den 30sten Maart op eene authentieke wijze uit te leggen. »Oostenrijk en Engeland, zegt de *Zeit*, hebben het regt niet om alléén het vredesverdrag uit te leggen; alle onderteekenaars moeten dit door gezamenlijke medewerking doen." Deze woorden van het Berlijnsche kabinets-orgaan bevestigen wat reeds sedert eenigen tijd van 'd Pruissische regering gezegd werd.

Uit Petersburg wordt gemeld, dat de gezant bij Frankrijk, de heer *v. Kisseleff*, bepaalden last heeft om in Parijs te verklaren, dat Rusland gereed is, het zijne bij te dragen tot behoud van den vrede en om de opgekomen verwikkelingen, ten aanzien van Bolgrad en het Slangen-eiland, uit den weg te ruimen door de conferentie van Parijs.

Uit al het hier aangevoerde kan men zien, dat de staat van zaken nog zeer gespannen is, en het is dus alleszins te wenschen, dat overeenkomstig het verlangen van Frankrijk, Rusland en Pruissen en in weerwil van de ongeneigdheid hiertoe van wege Engeland en Oostenrijk, het congres te Parijs op nieuw mogę bijeenkomen en definitief aan Europa de rust hergeve, door de verschillende nog twijfelachtige punten in het verdrag van den 30sten Maart te regelen.

Intusschen bevestigt het zich, dat Engeland zich sterk verzet tegen de toelating van Pruissen en Sardinië in het nieuwe congres. Zelfs beweert men, dat lord *Clarendon* eene nota in dezen zin aan het Fransche kabinet heeft doen toekomen, waarin Engeland van de uitsluiting van Pruissen en Sardinië eene voorwaarde *sine qua non* van zijne toestemming tot de nieuwe en spoedige bijeenroeping van het congres zoude maken. Het is niet moeijelijk de gronden voor dit verlangen van Engeland te gissen. Het beschouwt Pruissen en Sardinië als willende met Frankrijk de aanspraken van Rusland ter zake van Bolgrad ondersteunen, hetgeen eene meerderheid voor deze aanspraken zoude veroorzaken; door de uitsluiting van Pruissen en Sardinië daarentegen, zoude Frankrijk alleen blijven staan in de ondersteuning van Rusland, en zouden Oostenrijk, Engeland en Turkije de meerderheid verkrijgen. Velen beweren echter tevens, dat de bewuste Engelsche nota reeds uitwerking gehad heeft en eene overeenstemming tusschen de Londensche en Parijsche kabinetten heeft te weeg gebragt, waardoor de Engelsche diplomatie de zege had behaald op de Russische. Dit is echter nog slechts een gerucht, dat buitendien weinig waarschijnlijk is.

Volgens een telegrafisch berigt, bevat de *Times* een artikel, waarin, hoezeer het zich in zeer scherpe bewoordingen tegen Rusland uitlaat, de geruststellende verzekering wordt gegeven, dat niet alleen Engeland, Oostenrijk en Turkije, maar ook Frankrijk, het vaste voornemen hebben geene schending van het tractaat te gedoogen. »Een tusschen Frankrijk en Engeland ontstaan verschil, zegt dat blad, is thans bijgelegd en de bondgenooten dringen alle op de naleving des tractaats aan."

SPANJE.

Al wat men uit Spanje hoort, bevestigt de meening, dat daar tegenwoordig eigenlijk geen strijd meer gevoerd wordt tusschen de verschillende constitutionnele partijen, maar tusschen het militaire despotismus en het kerkelijke absolutismus. Alles in aanmerking genomen, is het wel waarschijnlijk dat het laatstgenoemde, vroeger of later, als overwinnaar uit die worsteling te voorschijn zal treden.

Den 4den dezer bezocht de Koningin den koninklijken schouwburg. Bij haar verschijnen in de zaal, op het einde van het eerste bedrijf, hief het orkest als naar gewoonte de koninklijke hymne aan; maar door sissen, morren, zelfs fluiten, werden langer dan vijftien minuten de toonen der muzijk verdoofd. De Koningin was bleek en ging niet zitten; zij bleef echter in den schouwburg tot na den afloop der voorstelling.

Aan de dagbladen is van wege de regering eene circulaire gezonden, waarbij de opname verboden wordt van artikelen over godsdienstige kwestiën, over vreemde souvereinen, en over het socialisme, alsmede die welke in strijd zijn met het regt van eigendom en de goede zeden.

Het officiële dagblad van Madrid van den 8sten dezer bebelst een besluit van de Koningin, waarbij de leden van den staatsraad, eene thans weder opgeregte instelling van vroegeren tijd, benoemd worden. De heer *Martinez de la Rosa*, een algemeen geacht staatsman van gematigd constitutionnele denkwijze, is als vice-president met de leiding der gewone beraadslaging van dat staatsligchaam belast; hij vervulde die betrekking ook toen de revolutie in Julij 1854 uitbrak.

DUITSCHLAND.

De minister van binnenl. zaken van Pruissen heeft de aandacht der besturen gevestigd op de rigting van de stukken, welke op vele schouwburgen worden opgevoerd. Hij herinnert, dat bij het toezigt op het tooneel nooit uit het oog moet worden verloren, dat het doel van het tooneel is: zedelijken invloed te oefenen op het volksleven.

— In den *Preuszischen Anzeiger* wordt eene officiële opgave gedaan van de ongelukken, welke op de spoorwegen in Pruissen plaats vinden. Uit die opgaven over 1855 blijkt het volgende. Geen enkel reiziger van de 12½ millioen, die van de spoorwegen gebruik maakten, werd gedood; slechts 1 door eigen schuld gewond.

In Engeland werden, van 114 millioenen reizigers, 10 gedood en 311 gewond zonder eigen schuld, en door eigen schuld gedood 19 en gewond 20. De verhouding tusschen Pruissen en Engeland is dus als 1 : 120.

Spoorwegbeambten en bedienden werden in Pruissen gewond 117; van deze echter 104 door onvoorzigtigheid. 35 arbeiders werden gedood door onvoorzigtig aanschuiven der wagens of het blijven staan tusschen de sporen. Er kwamen om 40 niet-reizende personen die over de wegen gingen.

17 personen zochten vrijwillig den dood, die echter slechts door 1 gevonden werd.

Het geheel getal gedooden en gekwetsten bedroeg 160, zijnde 1 meer dan in 1854. Dit getal staat tot de omgekomenen en gewonden in Engeland, die evenwel niet allen bekend zijn, als 10: 43.

— Uit den koninklijken tuin te Potsdam is het standbeeld gestolen, opgerigt ter eere van den hertog *Karel van Mecklenburg*, vader van wijlen de Koningin *Louise*. Men is den dief op het spoor gekomen door de arrestatie van een tweeden dief, die het metaal van dit standbeeld aan den eersten ontstolen en het daarna voor een spotprijs aan een heler verkocht had.

— Voor eenige jaren werd door de dagbladen het berigt medegedeeld, dat de groothertogelijke regering van Mecklenburg-Schwerin, op bekomen aanwijzing der Pruissische politie, er in geslaagd was, te Rostock eene aanzienlijke partij wapenen en krijgsbehoeften in beslag te nemen, welke in magazijnen verborgen en in de omstreken in den grond begraven waren. Een aantal personen uit de vrijzinnige en verlichte klassen, en waaronder zeven advokaten en geneesheeren, drie professoren en twee aanzienlijke kooplieden, werden onmiddellijk gearresteerd als beschuldigd van een complot tegen de veiligheid van den staat en de souvereine regten des regerenden groothertogs. Zeven jaren wachtten de beschuldigden reeds in de gevangenissen van Butzon, welken tijd de instructie der zaak vorderde, toen voor eenige dagen het crimineel collegie over de meesten hunner een zeer streng vonnis uitsprak. Zeven hunner werden veroordeeld tot twee- en driejarige opsluiting in eene staatsgevangenis; twee tot een, twee tot een half jaar, en een tot drie maanden gevangenisstraf. Dit vonnis heeft te Mecklenburg een' zeer smartelijken indruk te weeg gebragt.

— Uit Brunswijk wordt geschreven, dat aldaar proeven genomen zijn met eene door den spoorweg-ingenieur *Windhausen* uitgevondene locomotief, door middel van welke men wagens op gewone straat- en kunstwegen kan voorttrekken. De proeven moeten een zeer voldoend resultaat hebben opgeleverd.

— In het koningrijk Beijeren wordt dezer dagen een strijd op geestelijk gebied gevoerd, die ook elders de aandacht verdient. Aanleiding daartoe gaven onderscheidene besluiten van het koninklijk Protestantsche opper-consistorie, waarbij de privaat-biechtstoel, de kerkelijke tucht in al zijne vroegere gestrengheid enz. weder worden in het leven geroepen. Deze besluiten hebben, zooals te denken is, overal in het land onder de Evangelische Christenen eene onrust en spanning te weeg gebragt, die te meer bedenkelijk is, omdat zelfs de rustigste mannen, die tot nu toe trouwe belijders hunner kerk waren, er door zijn aangegrepen.

Uit Neurenberg wordt dienaangaande geschreven, dat reeds een tweetal adressen met talooze onderteekeningen voorzien aan den Koning zijn opgezonden, om te verzoeken, dat deze krachtens zijne bevoegdheid de uitvoering van de jongste verorderingen van het kon. Protestantsche opperconsistorie verbiede en doe ophouden.

In het eene adres, blijkbaar van de voorstanders der rationalistische rigting, lezen wij o.a. het volgende:

»Eene schijnbaar onschuldige wet, die den Russischen boer gedurende eene pest verbood zich van zijne hoeve te verwijderen, voerde, daar die wet na het ophouden der pest niet werd ingetrokken, tot het lijfeigenschap. Door aan onze geestelijkheid de regterlijke en strafuitoefenende magt te verleenen, kunnen wij tot ketterversolgingen terugkeeren. Uit dien hoofde achten wij ons verpligt ons openlijk en zonder omwegen te verklaren tegen die rigting van een deel der geestelijkheid, die in strijd is met de vrijheid des geestes, met de Christelijke liefde en verdraagzaamheid, met de waardigheid van God, met de vorderingen van wetenschap en zedelijkheid, en het uit te spreken, dat wij vasthouden aan de grondstellingen die het Protestantisme in het leven riep en die de edelste menschenvrienden, de grootste denkers der laatste eeuw in toepassing gebragt hebben, en wel: 1) dat het geloof volkomen vrij zij, d. i. dat ieder slechts datgene voor waar te houden heeft, wat hij na onderzigt en eigen inzigt voor waar houden kan; 2) dat geen dwang in geloofszaken mag bestaan, d. i. dat niemand geregtigd is, aan een ander zijne meening als de alleen juiste op te dringen; 3) dat onze geestelijken alleen het predikambt moeten waarnemen, maar dat zij op geenerlei wijze geregtigd zijn zich eene goddelijke, regterlijke of straffende magt aan te matigen."

Aan het andere adres van belijders der Evang. Luthersche leer ontleenen wij de volgende zinsneden:

»Gewetensvrijheid, vrijheid van zijne meening te openbaren, gelijkheid voor de wet zijn de in de constitutie gewaarborgde regten van iederen Beijerschen onderdaan. En ook door de wetten onzer kerk zijn diezelfde regten geheiligd en verzekerd. Deze, en in dezelve de grondslagen van het Protestantisme zijn met gevaar bedreigd. Onze opzigters der kerk hebben, zich aankantende tegen eene ook door ons betreurde onverschilligheid, naar middelen gegrepen, die geheel strijden met de grondstellingen van het Protestantisme. Het opperconsistorie heeft bepalingen verordend, die het den geestelijken tot pligt maken om, langzaam en met behoedzaamheid voortgaande, in plaats van de in onze kerk alleen veroorloofde vermaning en verzoening, inquisitie en straf te stellen.

»Vasthoudende aan de grondslagen van onze kerk, erkennen wij het, dat het regt en pligt van de geestelijken is, met leer en overreding andersdenkenden voor hunne overtuiging te winnen. Maar het is gewetensdwang, wanneer men hen die niet met die overtuiging kunnen instemmen, met straf bedreigt en hen door hun de genademiddelen der kerk te onthouden, noodzaakt die te verlaten of, wat nog verderfelijker is, hen tot huichelaars maakt. Wij protesteren daarom tegen de maatregelen van het Protestantsche opperconsistorie, en betreuren het, dat vrede en eendragt in de gemeente verwoest, het vertrouwen op de geestelijkheid verzwakt is."

— In een tijdsverloop van slechts twee maanden zijn voltrokken of is de aanstaande voltrekking bepaald van zeven huwelijken tusschen vorstelijke personen. Den 26sten Augustus l.l. werd prins *Adalbert* van Beijeren in den echt verbonden met de infante *Amelia* van Spanje; een weinig later huwde de groothertog *Frederik* van Baden met prinses *Louisa* van

Pruissen; in de eerste dagen dezer maand werd het huwelijk van den aartshertog *Karel Lodewijk* van Oostenrijk met prinses *Margaretha* van Saksen ingezegend. Kort geleden heeft Koning *Oscar* van Zweden officiëel kennis gegeven van de aanstaande echtverbindtenis van den hertog van Ostgothland met eene prinses van Nassau; en op handen zijn de echtvereenigingen van: prins *Frederik* van Pruissen met prinses *Victoria* van Groot-Brittanje; prins *Frederik* van Toskane met prinses *Anna* van Saksen, en grootvorst *Michael* van Rusland met prinses *Cecilia* van Baden. Van die veertien personen behooren tien tot Duitsche vorstenhuizen, een tot de Engelsche dynastie, een tot het Russisch keizerlijke geslacht en een tot het koninklijk gezin van Zweden.

— De *Wien. Z.* bevat heden eene keizerlijke verordening van den 2den Nov., betreffende de centrale congregatiën van het Lomb.-Venetiaansche koningrijk. Te gelijker tijd deelt dit officiële dagblad talrijke benoemingen van leden dezer centrale congregatiën mede. De *Oest. Corr.* laat het verschijnen van dit keizerlijk besluit vergezeld gaan van een lang artikel ten betooge, dat aan de eerlang vergaderende congregatiën van het Lomb.-Ven. koningrijk eene grootere beteekenis en gewigtiger werkkring dan waartoe zij oorspronkelijk bevoegd waren, toegekend, en in het bijzonder de gelegenheid opengesteld wordt, om het initiatief te nemen in maatregelen, die het zedelijk en stoffelijk welzijn dier provincie kunnen bevorderen.

ENGELAND.

Aan de rijkswerven in Engeland is sedert eenige dagen weder toenemende bedrijvigheid zigtbaar. Te Portsmouth is bevel ontvangen om de flotille van kanonneerbooten, die onttakeld zou worden, met spoed voor eene »bijzondere bestemming" uit te rusten. Ook wordt verzekerd dat er onverwijld een eskader voor de dienst in het Fransche Kanaal zal gevormd worden.

FRANKRIJK.

De Keizer, de Keizerin en de keizerlijke prins zijn Zondag weder uit Compiègne te Parijs aangekomen. De keizerlijke familie is, in strijd met de half-officiële dagbladen, volgens een brief aan een Duitsch dagblad, zeer koel door het publiek ontvangen.

HH. MM. zijn des avonds in een open rijtuig, omgeven van een detachement guides, naar St. Cloud gereden.

— Het vraagstuk wegens de woningen der werklieden te Parijs houdt steeds de algemeene aandacht bezig. Men merkt thans op, dat de ware oorzaak van het gebrek aan woningen, niet uitsluitend moet toegeschreven worden aan het sloopen van zoo vele huizen in de hoofdstad. De groote werken, aldaar uitgevoerd, hebben eene menigte werklieden derwaarts doen toestroomen, en uit eene officiële opgave blijkt, dat de bevolking van Parijs met 114,000 en die van de voorsteden met 200,000 zielen is toegenomen. Het getal vreemdelingen, dat de aanzienlijke buurten bewoont, is mede sedert 1852 bijna verdubbeld. Bij zoo groote ophooping van menschen kan het uit den aard der zaak niet anders, of de huren moeten opslaan.

— Voortdurend vindt men opruijende papieren aan de hoeken der straten van Parijs aangeplakt. Dagelijks hebben er arrestatiën plaats.

— Den 15den dezer zal te Parijs het *Grand Café Parisien* worden geopend. Deze inrigting zal 6000 zittende personen kunnen bevatten, behalve de rondwandelende; men zal er 86 biljarttafels vinden; de prijzen der artikelen van consumtie zijn zeer laag gesteld.

— De heer *Lejolivet*, die in der tijd veroordeeld is wegens de openbaarmaking van een gedeelte van het vredestractaat, vóór dat het officiëel bekend is gemaakt, heeft van den Keizer gratie ontvangen. Hij is dien ten gevolge op vrije voeten gesteld.

BELGIE.

Dingsdag is door den Koning de zitting der kamers te Brussel geopend. Met het gewoon ceremoniëel heeft zich de Koning, door zijne beide zonen vergezeld, naar het paleis der natie begeven. De hertogin *van Brabant* en de prinses *Charlotte* waren in de voor haar bestemde tribune tegenwoordig.

De Koning heeft in de door hem gehouden rede gesproken van de blijken van liefde en gehechtheid, welke hij ter gelegenheid van den 25jarigen gedenkdag zijner regering van de natie had ontvangen en haar deswege dank betuigd. De betrekkingen met het buitenland staan op den vriendschappelijksten voet; de oogst is overvloedig uitgevallen: niettemin zou de kwestie der volksvoeding de regering steeds bezig houden; omtrent het onderwijs zeide hij, dat de driejaarlijksche rapporten de bewijzen zullen leveren van de zorgen der regering voor het lager en middelbaar onderwijs.

Niet minder belang stelt zij ook in het hooger onderwijs. De opening van het akademiejaar heeft haar de gelegenheid gegeven aan de beginselen te herinneren, wier krachtige en opregte toepassing den voorspoed van 's rijks hoogescholen moet verzekeren. De nationale letterkunde, de kunsten en wetenschappen bloeijen en maken steeds vorderingen.

De toestand der financiën wordt als gunstig voorgesteld, de opbrengst van sommige takken van inkomst was vermeerderd. Het leger en de burgerwacht verdienen den meesten lof; de werken van openbaar nut worden met ijver voortgezet.

— Een uitvoerig verslag van België's handelsverkeer met het buitenland in het afgeloopen jaar is thans van regeringswege openbaar gemaakt. Het getuigt over het geheel van aanhoudenden vooruitgang.

De uitkomst toch van het handelsverkeer van België in 1855 overtreft, alles te zamen genomen, die van 1854 met 3 per cent, en met 28 per cent het gemiddelde jaarlijksche bedrag in het naast vooraf gegane tijdvak van vijf jaren, 1850 tot en met 1854.

De algemeene in- en uitvoer, te zamen genomen, beliep eene waarde van 1,428,100,000 fr.

De algemeene invoer (of de invoer voor binnenlandsche consumtie, voor dadelijken doorvoer of voor opslag in entrepôt te zamen genomen) bedroeg eene waarde van 733,200,000 fr.; de algemeene uitvoer (van Belgische en buitenlandsche producten te zamen genomen) 694,900,000 fr.

— De vrijzinnige partij is overtuigd, dat eene zamenwerking van krachten dringend wordt vereischt ter bestrijding van den steeds toenemenden invloed der geestelijkheid en van hare partij. In den loop dezer maand zal eene bijeenkomst plaats hebben van liberalen, om te beraadslagen over de grondslagen eener algemeene kiezers-vereeniging.

NEDERLAND.

'sGRAVENHAGE, 12 November.

Bij kon. besluit van den 11den dezer is tot ridder der orde van den Ned. Leeuw benoemd de heer *J. H. Scholten*, hoogleeraar in de godgeleerdheid en rector magnificus der Leidsche hoogeschool.

— Bij kon. besluit van den 9den is benoemd tot ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Pijnacker c. a.: de heer *W. F. L.* baron *van Reede van Oudtshoorn*, thans ontvanger voor het eiland Terschelling.

— Het *Staatsblad* no. 97 bevat een kon. besluit van den 1sten dezer, houdende een aantal bepalingen omtrent het stoken van gedistilleerd uit aardappelen, met herziening der kon. besluiten van den 6den October 1840, 18den Maart en 8sten October j.l.

— Van regeringswege is aan de Tweede Kamer der Staten Generaal aangeboden een wetsontwerp, waarbij, met afwijking der bepaling van artikel 246 der gemeentewet en van art. 250 § 2 dier wet, voor zooveel het gedistilleerd betreft, vóór elke andere belasting, ten behoeve der gemeenten, opcenten op de hoofdsom van den rijksaccijns op het gedistilleerd worden geheven ten bedrage van honderd wat het binnenlandsch gedistilleerd, van zestig wat het buitenlandsch gedistilleerd en van veertig wat de likeuren betreft.

Met afwijking der bepaling van art. 243 § 1 der gemeentewet, kan in gemeenten waar het gedistilleerd belast is, eene plaatselijke directe belasting op de slijters, tappers, societeit-, koffijhuis- en kroeghouders, herbergiers en houders van dans-, speel- en andere openbare huizen, die gedistilleerd, likeuren of daarvan vervaardigde dranken schenken of in het klein verkoopen, geheven worden naar hun debiet van sterke dranken. Het bedrag dier belasting wordt niet hooger opgevoerd dan tot de helft der som, die de hierboven aangewezen belasting geacht kan worden in de gemeente op te brengen.

— In de vier R.-Kath. kerken alhier is voorgelezen een mandement van den bisschop van Haarlem, van den 24sten Oct. j.l., waarbij de tot hiertoe bestaande statien worden opgeheven en in plaats daarvan worden opgerigt vier parochiën, te weten: 1. die van den H. Jakobus, 2. den H. Willebrordus, 3. de H. Theresia en 4. den H. Antonius; terwijl verder het geestelijk regtsgebied van ieder derzelve wordt omschreven. Deze maatregel neemt een aanvang op den 1sten Jan. e.k.

— De naauwe betrekking die er tusschen ons land en het groothertogdom Luxemburg bestaat, noopt ons het volgende artikel in zijn geheel uit de *Köln. Ztg.* over te nemen. »Spoedig zullen wel alle in den jare 1848 gemaakte staatsregelingen verdwenen zijn. Sedert eenige jaren is zoo menige er van ten grave gegaan, dat de klank der doodsklok, die in de laatste dagen van Luxemburg tot ons overgewaaid is, maar in zoo verre verrast, dat men vraagt: bestaat daar dan nog eene staatsregeling van 1848? En wat behelst ze, deze staatsregeling, welke zoo gelukkig was, de reactie van 1851 te overleven?

De tegenwoordige Luxemburgsche staatsregeling is, om zoo te spreken, een bloot afschrift van de Belgische. Alleen behelst ze niet de verklaring der laatste, dat alle gezag van het volk uitgaat; ook een senaat heeft Luxemburg niet, omdat de bouwstoffen tot een heerenhuis ontbreken; men heeft daar geen adel, noch groote grondbezitting, noch financielieden in genoegzamen getale, om daarom nog eene kamer op te rigten. En waarin de Luxemburgsche staatsregeling van de Belgische verschilt, is de census, die volgens de laatste 40 fr. bedraagt, en volgens de eerste op 10 fr. bepaald is.

Het kleine groothertogdom heeft overigens met zijn éénkamer-systeem tot heden welgevaren, zonder dat er botsing tusschen de beide opperste magten ontstaan is. De beste eendragt heerschte tusschen vorst en volk, en toen in den jare 1851 de Koning in zijnen broeder *Hendrik* een' stadhouder voor Luxemburg benoemde, stond de kamer met groote meerderheid hem eene jaarlijksche apanage van 60,000 fr. toe. Prins *Hendrik* verstond het, zich de toegenegenheid des volks te verwerven, en liet geene gelegenheid voorbijgaan, van de toegenegenheid van den vorst jegens zijn volk, van de gehechtheid aan de vrijzinnige instellingen des lands te gewagen.

Die heerlijkheid duurde tot 1853; de goede Luxemburgers waren zeer verbaasd toen zij in dat jaar op zekeren dag op alle muren eene publicatie vonden aangeplakt, waarbij hun het ontslag van hun bestaand ministerie en de benoeming van een ander aangekondigd werd, hetwelk zamengesteld was uit namen die juist niet populair klonken. Men vroeg naar de reden dezer verandering, en kon ze ten slotte niet anders verklaren, dan door den invloed van den Nederlandschen gezant bij den bondsdag, die bij den Koning in zeker aanzien staat en die in Luxemburg eenen zoon heeft, die als secretaris van *Hassenpflug* daar gekomen was, maar niet goedgevonden had met hem weder te vertrekken. Doch het gelukte toenmaals nog niet, den heer *v. Scherff* in het ministerie te brengen. Er bestonden ter hooger plaatse zekere preventiën tegen hem, omdat hij, hoewel Protestant, tot de hoofden der ultramontaansche partij aldaar gerekend werd, welke in stoutmoedigheid aan hare gezindsgenooten in geen ander land iets toegeeft.

Het nieuwe ministerie kon het onmogelijk met de kamer vinden, en ging in 1854 tot hare ontbinding over. En het zegevierde bij de nieuwe verkiezingen, maar door het gebruik van middelen die onmogelijk goede gevolgen konden hebben. Reeds toenmaals werd met een *coup d'état* gedreigd. Toen de aldus nieuw gekozene kamer vergaderde, waren er nog drie stemmen in, die oppositie maakten.

Er volgde nu eene volslagen reactie; de ministers veroordeelden het systeem van hunne voorgangers; de sedert in 1848 uitgevaardigde wetten werden zoo veel maar mogelijk afgeschaft, en zelfs de gemeentewet, welke in het begin van 1848 door de mannen voorgedragen was die thans weder aan het roer kwamen, werd aanmerkelijk, doch geenszins in eenen liberalen zin veranderd.

Middelerwijl waren er in het ministerie veranderingen gekomen, en de heer *v. Scherff*, die dus verre openbare aanklager bij het hooge geregt was, kwam in het begin van 1856 aan de regering. Van stonden aan was de overtuiging in den lande heerschend, dat het ministerie eene verandering in de staatsregeling beoogde, en zich met de vroegere reactie niet vergenoegen zoude. Met de intrede van den heer *v. Scherff*, was over de uitgestrektheid der ontworpen wijzigingen geen twijfel meer mogelijk, en toen de regering haar plan bekend maakte, werd het geheele land er over verontrust. — De kamer heeft, zoo als men weet, geweigerd de hand te leenen tot de slooping der constitutie. Zij is uiteengegaan. Op den constitutionnelen weg is er nu geene andere uitkomst, dan dat óf het ministerie aftrede óf de kamer ontbonden worde. Mogt het ministerie liever alles op het spel willen zetten dan zijne portefeuille afgeven, dan moet men van de wijsheid van den monarch verwachten, dat hij den lande geregtigheid zal laten wedervaren, en dat hij niet, ter wille der eerzucht van eenige mannen, de rust van een gansch volk in gevaar zal willen gebragt hebben."

'S HERTOGENBOSCH, 11 November.

Ook hier ter stede hebben acht vermogende ingezetenen zich vereenigd om eene broodbakkerij daar te stellen tot het bakken van goed brood, tegen billijken prijs. De aanvraag tot het zetten van twee bakovens in een daartoe geschikt lokaal, is reeds aan het stedelijk bestuur geschied. Onder de bepalingen waarop de concurrentie tegen de bakkers zal worden gevoerd, zijn, dat in de werkplaats noch in het gesticht der bakkerij, buil noch zeef aanwezig zullen mogen zijn; dat de rogge zoo als zij van den molen komt zal moeten verbakken worden; dat de directeur of meesterknecht door ondernemers aan te stellen, zich onder eede zal verbinden die bepalingen op te volgen, en eindelijk, dat door ondernemers een voldoend getal broodslijters zal benoemd worden.

— Te Breda heeft men reeds een begin gemaakt met de uitbakening van den Zeeuwsch Limburgschen spoorweg in de rigting naar Tilburg, en zullen eerstdaags onder de leiding van den civiel ingenieur *Everts*, de waterpassingen aldaar aanvangen. Voorts zijn te Middelburg, in de rigting naar Goes, de opnemingen en waterpassingen, onder de leiding van den ingenieur *Henket* ondernomen.

ZWOLLE, 11 November.

De vette-ganzenmarkt op gisteren gehouden is het sprekendst bewijs van den vooruitgang en de ontwikkeling in deze provincie. Immers het geringe aantal nu aanwezig en dat elk jaar minder wordt, vindt oorzaak in de verdeeling der marken, waar vroeger de gans ruim baan had. De marken, uitmakende meer dan 100,000 bunders veen- en andere woeste gronden, zijn nu reeds grootendeels verdeeld en zijn of worden tot bouw, bosch of weiden aangelegd. Waar dus vroeger de gans werd aangefokt, vindt men nu de heerlijkste korenvelden of weiden, en nu de eigendom meer beperkt is, wordt aan de teelt der ganzen bijna niet meer gedaan. Alleen dus in de nog hier en daar onverdeelde broekgronden of wel de nabijheid van het graafschap Bentheim, in welk laatste, als in Munsterland, het landbouwbedrijf nog veel naar den ouden trant geschiedt, uit die streken worden nog ganzen gebragt, hetzij dat ze als oud-Overijsselaren nog kunnen doorgaan, of wel genaturaliseerd het eetlustige ganzen-publiek worden aangeboden — zij waren zeer hoog in prijs en zijn verkocht van *f* 2,50 tot *f* 7 het stuk — en toch, hoe hoog ook in prijs, de vaste gewoonte een gansgeschenk voor Holland of een vrolijk oud-Overijsselsch ganzenmaal te hebben, maakte een einde aan *duur*; ieder nam spoedig hetgeen van zijne gading was, er kwamen echter eenige duizende te kort voor hen die ze vroeger gaarne aten, doch ze niet meer betalen kunnen.

NIJMEGEN, 10 November.

In den afgeloopen nacht is in het garnizoens-hospitaal als derde slagtoffer van het noodlottig voorval op den 7den dezer in het laboratorium der artillerie alhier, overleden de kanonnier *Rosse*, die eene belangrijke kwetsuur aan den schedel bekomen had, zijnde hem een stuk der gesprongen granaten in het hoofd doorgedrongen. De toestand der overige lijders is naar omstandigheden wel.

— Reeds sedert geruimen tijd ontwaarde men in de huizen langs de kade aan de Waal alhier, eenige verzakking, en vertoonden zich scheuren in de muren, ten gevolge waarvan onlangs *de Gallerij* heeft moeten afgebroken worden; maar sedert eenige dagen vooral heeft die verzakking op onderscheiden punten zoodanig toegenomen, dat zij de meeste bezorgdheid verwekt. Men vooronderstelt dat het tegenwoordig voorbeeldeloos lage water die verzakkingen zeer begunstigt. Gisteren hebben de hoofd-ingenieur *Fijnje* en twee andere ingenieurs van den waterstaat inspectie gehouden.

ASSEN, 12 November.

Vrijdag avond l.l. zijn alhier op het natuur- en scheikundig genootschap proeven genomen met het zoogenaamde waterglas. Katoen, linnen en papier, met deze zelfstandigheid bestreken, in de vlam van eene kaars gehouden, waren onbrandbaar en verkoolden slechts eenigzins. Poreuse potten, hiermede bestreken, vertoonden een goed glazuur en lieten de vochtigheid niet meer door; gepolijst staal er mede vernist, wordt voor roest beveiligd. Bevestigt zich de goede dunk dien men thans reeds van deze zelfstandigheid heeft, dan is het te voorzien, dat het waterglas in 't vervolg van onberekenbaar nut zal wezen voor de bouwkunde. In allen gevalle is het waardig, dat men door meerdere proefnemingen zich van de verschillende eigenschappen van deze stof overtuige.

— Naar men verneemt, hebben reeds zeven aandeelhouders bij 't bestuur der Noord-Willems-kanaalmaatschappij protest ingeleverd tegen iedere andere rigting van de Noord-Willemsvaart, dan die uit of nabij de kolk, vermits volgens prospectus daarop alleen de gelden ingeteekend zijn.

GRONINGEN, 13 November.

Gisteren zijn bij de benoeming van een lid van de provinciale staten voor dit hoofdkiesdistrict, van de 1096 kiezers slechts 191 opgekomen om hunne stem uit te brengen. Van dit getal is 1 van onwaarde verklaard; de overige 190 waren verdeeld als volgt: D. VAN HOUTEN 147, dr. J. E. SLOT 14, J. TH. DOORNBOSCH 9, J. DE BOER, E.z. 3, H. B. ONNES 2, mr. C. M. NAP 2, jhr. mr. M. BACKER 2, en voorts op elf personen ieder 1 stem. De eerstgenoemde is alzoo tot lid der provinciale staten gekozen.

— De heer mr. E. J. OFFERHAUS, luitn. kolonel, kommandant der d.d. stedelijke schutterij alhier, heeft aan h.h. officieren en onder-officieren dier schutterij mededeeling gedaan, dat z. ed. gestr. aan Z. M. den Koning zijn verzoek, om uit die betrekking te mogen worden ontslagen, heeft ingediend.

— Dingsdag heeft de heer mr. L. J. NEPVEU TOT AMEIDE, als benoemd tot officier bij de arrondissements-regtbank te dezer stede, voor het provinciaal geregtshof alhier, den eed afgelegd, en is z. ed. achtb. gisteren bij eerstgenoemd collegie geïnstalleerd.

— Gisteren avond had het onthaal door den nieuwbenoemden majoor J. W. BLANKEN, aan de onderofficieren en manschappen in de met groen en bloemen versierde kazerne plaats, waarbij onder hen gulle vreugd en vrolijkheid heerschte en menige toast op hunnen hoofdofficier werd ingesteld. Het afgestoken vuurwerk ter eere van bovengenoemden majoor gegeven voldeed ook zeer goed, vooral het chassinet, waarin de woorden: *Hulde aan* J. W. BLANKEN.

— Zij die wenschen te weten, hoe het op dit oogenblik wel staat met de verschillende spoorwegen in ons land waarvoor concessie is verleend of gevraagd, worden verwezen naar de mededeeling van den minister van binnenl. zaken, voorkomende in het bijblad bij deze Courant.

— Gisteren namiddag ongeveer half één brak te *Uithuizen* onverhoeds brand uit in een der schoorsteenen van de Roomsch-Kath. pastorij, die dusdanig werd aangeblazen door den fellen wind, dat binnen kort de geheele pastorij totaal uitbrandde, zijnde evenwel door dadelijke hulp de mobilia en voornaamste inboedel in de nabij gelegene huizen geborgen. De kerk onmiddellijk aan het afgebrande gebouw verbonden, is gelukkig onbeschadigd gebleven.

— CORNELIA DE GROOT, wed. VAN DIEST, onder Leyderdorp, bij Leiden, is Zondag l.l. overleden in den ouderdom van 100 jaren, 3 maanden en 8 dagen.

Te Vollenhoven werd dezer dagen eene begrafenisplegtigheid bijgewoond door een echtpaar 't welk te zamen een' ouderdom had van 190 jaren. En wat nog zeldzamer is, over eenige weken zullen deze echtgenooten het merkwaardige voorregt genieten van volle 70 jaren door den huwelijksband vereenigd te zijn geweest. De man telt 96, de vrouw 94 jaren.

Te Joure in Friesland mogten eergisteren de 85jarige echtelingen F. D. DE WHEHE en U. WILLEMS zich op 62sten verjaardag hunner echtverbindtenis verheugen in een geschenk des Konings.

Statistiek van Neêrl. Indië.

Het dezer dagen verschenen verslag der Regering over den toestand van Neêrl. Indië, loopende over 1854, behelst weder vele statistieke bijzonderheden, waaraan wij hier het volgende ontleenen.

De bevolking van Java en Madura op ult°. December 1854 beliep 10,581,890, zijnde 291,845 meer dan in het jaar te voren. De bevolking bestond uit Europeanen en daarmede gelijkgestelden 18,471, Chinezen 129,262, andere vreemde Oosterlingen 29,209, inlanders 10,395,510 en lijfeigenen 9438.

De bevolking van de buitenbezittingen beliep op ultimo December 1854 als volgt: Op Sumatra's Westkust: 1393 Europeanen; 36,174 Chinezen; 1,643,164 Inlanders; totaal 1,680,731. Op Borneo: 1520 Europeanen, 30,103 Chinezen, 927,041 Inlanders: totaal, 958,714. Op de Molukken: 2970 Europeanen, 2066 Chinezen, 2,170,259 Inlanders; totaal, 2,315,602.

Over het geheel merkt men ook bij de bevolking in de buitenbezittingen eenige vermeerdering, vergeleken met 1853, op. De bevolking der inlanders enz. op Timor (onder de Molukken gesteld) is nog niet als met zekerheid opgegeven.

De gezamenlijke bevolking van Nederlandsch Indië bedroeg alzoo op gemeld tijdstip 25,536,937, onder welke 15,145,413 inlanders, 197,605 Chinezen, en slechts 24,354 Europeanen en daarmede gelijk gestelden.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

PARIJS, 13 November.

De Keizer heeft den Russischen gevolmagtigde, den heer *de Kisseleff*, heden in eene buitengewone audiëntie ontvangen en hem geantwoord, dat de voortdurende bezetting van het Turksche grondgebied door Engeland en Oostenrijk als voorloopig moet worden beschouwd; dat zij de vroegere alliantie van Frankrijk en Engeland niet verzwakt en dat zij verzacht wordt door wildere maatregelen, niettegenstaande zij onder zekere omstandigheden tot meerdere spanning had kunnen leiden.

De Keizer zeide verder, met genoegen te hebben vernomen, dat de Fransche ambassadeur te Petersburg goed was ontvangen, en dat de heer *de Kisseleff* eene gelijke ontvangst in Parijs kon verwachten. Hij verdiende deze reeds door zijne persoonlijkheid en bovendien als vertegenwoordiger van een souverein die op eene edelmoedige wijze het verledene in vergetelheid zoekt te brengen.

De gevoerde oorlog zal strekken om zich in bezit te stellen van de voordeelen van een vrede, die door onderlinge vriendschappelijke betrekkingen te vaster verzekerd is.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 13 *November*.

NEDERLAND Werk. Schuld	à 2½	pCt.	62 1/16.
Dito Dito	» 3	»	74 11/16.
Dito Dito	» 4	»	93¼.
OOSTENRIJK Metalliek	» 5	»	72⅝.
Dito 1851 en 1852	» 2½	»	37¼.
Dito Nieuwe Litt. B	» 5	»	81⅞.
Dito Nation. Metall.	» 5	»	73 13/16.
SPANJE Onbep. St.	» 1¼	»	22¼.
Dito Binnenl.	» 3	»	36 3/16.
PORTUGAL	» 3	»	43¼.
RUSLAND Obl. *Hope* 1798 en 1816	» 5	»	102¼.
Dito Dito 1828 en 1829	» 5	»	101¾.
Dito bij *Hope*	» 4	»	83⅞.
Dito bij *Stieglits*	» 4	»	83¼.
N. Leening van 1855 bij *Stieglits*, 5de serie	» 5	»	93 5/16.
Dito 6de serie	» 5	»	94 1/16.

De beurs sloot in eene gunstige stemming.

LONDEN, 13 *November*. Consols 92¼.

PARIJS, 13 *November*. Fransche 3 pCt. 66.70.

AANBESTEDINGEN.

Op Maandag den 24sten dezer, des middags te 12 uur, zal door den Commissaris des Konings in deze provincie, of, bij deszelfs afwezigheid, door een der leden van de gedeputeerde staten, in een der vertrekken van het provinciehuis te Groningen, in het bijzijn van den hoofd-ingenieur van den waterstaat in het 1ste district, onder nadere approbatie, bij enkele inschrijving in het openbaar worden aanbesteed: *Het vernieuwen van de brug genaamd de Gellinsertil, in den weg van Appingedam over Godlinze naar Loppersum;*

kunnende de gadingmakenden van de begrooting van kosten van van voorschreven werk ter provinciale griffie kennis nemen; terwijl het bestek op de gewone plaatsen ter lezing ligt, en nadere informatiën kunnen worden aangevraagd bij den hoofd-ingenieur en bij den ingenieur van den waterstaat te Groningen.

Voorts op Vrijdag den 28sten dezer: *Het onderhouden der Leidijken achter en boven het Klooster ter Apel, alsmede van de kade van af de linie van Abeltjeshuis tot aan de redoute Bakoven nabij de Bourtange, met de daarin gelegen duikers en verdere aanhooren; in twee perceelen, van primo Januarij* 1857 *tot ultimo December* 1859; waarvan 8 dagen vóór de besteding de noodige aanwijzing in loco zal worden gedaan, en nadere informatiën te bekomen zijn bij den hoofd-ingenieur van den waterstaat te Groningen, en bij den opzigter W. VAN REES, te Nieuwe Schans.

KERKNIEUWS.

Beroepen te Westerlee, met eenparigheid van stemmen, ds. F J. HESSE, te Gasselternieveen.

– Bij kon. besluit van den 4den en 6den zijn goedgekeurd de beroepingen van predikanten: bij de Herv. gemeente te Surhuisterveen op R. A. DAMSTÉ, kandidaat; bij de Doopsg. gemeente te Stads-Kanaal op A. S. HOITSEMA, predikant te Tjalleberd, en bij de Herv. gemeente te Noordwijk-Binnen op H. BOONEN, predikant e Ter Aa.

– Even als in Groningen reeds gedurende twee winters en nu voor den derden keer wekelijks openbare voorlezingen worden gehouden over de Kerkgeschiedenis, en wel volgens een geregeld plan, heeft men thans ook in Amsterdam gelijk voornemen opgevat. Als sprekers zullen gedurende dezen winter aldaar optreden de hoogleeraren MOLL en DOMELA NIEUWENHUIS, de predikanten dr. SPIJKER, dr. MEIJBOOM, ds. STEENBERG, dr. STRICKER, dr. VAN BELL en ds. STEMLER. Eenige studenten, kandidaten in de theologie, zullen bijdragen geven. Dingsdag avond is daarmede een aanvang gemaakt door den hoogleeraar MOLL en den heer ROODHUYZEN.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 8 Nov., *Zwaal* Zeemeeuw en 10 *de Jonge* Castor, Petersburg.

VLIE 6 Nov., *de Groot* Geertruida, Memel; *de Jong* Roelfina, *Smit* Anna Elisabeth, *de Jong* Gouv. Baron van Zuylen van Nyeveld, *Feninga* Agatha, *de Weerd* Pieter en *v. d. Wal* Helena, Noorwegen.

HELVOET 10 Nov., *Tolner* Zeemeeuw, Villanova; *Vos* Jantina, Petersb.; *de Ruiter* Klaartje, Sunderland.

BRIELLE 9 Nov., *Pik* Jansje, Middlesbro.

ZIERIKZEE 10 Nov., *Koop* Regina, Drammen.

VLISSINGEN 8 Nov., *de Boer* Zwaantina Hendrika, Petersburg; *Roogies* Maria Beerta, Riga.

Bij DOUVRES 6 Nov., *Post* Maasland, v. Rott. n. Triest.

Bij DUNGENESS 6 Nov., kapit. *v. Maldechem* Ned. oorlogsfregat de Ruyter, v. Texel n. de Middell. zee.

Bij WIGHT 5 Nov., *Quakkelstein* Nederwaard, v. Amst. n. Akyab.

Bij TORBAY 7 Nov., *Tuk* Nieuw Holland, v. Bat. n. Amst.

DARTMOUTH 6 Nov., *de Boer* Eliza, v. Cagliari n. Rott.

CARDIFF 8 Nov., *Fange* Ferdinand en Emma, Rott.

NORTH SHIELDS 7 Nov., *Blaak* Jantina, Kampen.

HAMBURG 8 Nov., *Vos* Catharina Knelsina, Londen; — 9 *Lever* Jantina Ikina en *Sprik* Alida, Petersb.

CUXHAVEN 9 Nov., *Brouwer* Alida, Londen; ..... Hiskea, Newc.

KROONSTAD 30 Oct., *Nieboer* Cornelia, Lubeck; — 1 Nov. *Atzema* Belbrandina, Lubeck; — 2 *Jager* Magrietha Antiena, Amst.

REVAL 18 Oct., *Vosman* Wilmina, v. Petersb. n. de Noordzee.

Vertrokken.

AMSTERDAM 11 Nov., *Stomp* Eeltje Heidema, Grimsby.

TEXEL 9 Nov., *Duyndam* Egmond aan Zee, Londen.

St. GEORGE D'ELMINA 10 Oct., *Steenhuyzen qq.* Gouvern. Schomerus, Rotterdam.

GENUA 4 Nov., *Rolufs* Telegraph, Batavia.

CORK 6 Nov., *Dijk* Elsina Jantina, Lissabon.

HAMBURG 9 Nov., *Kramer* Agatha Jacobina, Emden.

COLBERG 3 Nov., *Gort* Frouwina Steenhuizen, Dantzig.

BOLDERAA 4 Nov., *Vos* Stientje Maria, *Bakker* Arendina Jacoba en *Sprik* Juliana Louisa, Elseneur.

NERVA 31 Oct., *Joosten* Neptunus, Hull; *Giezen* Libra, Duinkerk.; *Giezen* Twee Gezusters, Amst.

KROONSTAD 31 Oct., *Mulder* Marchina Catharina, *Pojer* Geertr. Jacoba en *Coerkamp* Eersteling, Amst.; *Klein* Aeolus, Harl.; *Stenger* Anna Margaretha Adriana en *Lodewijks* Alberdina, Elseneur; *Martens* Eendragt, Londen; *Mulder* Wendelina, *Jansen* Harmina Annegina, *Duizen* Herstelling, *Meijer* Piet Hein, *Toonsma* Jonge Brechtus, *Fijn* Diana en *Molenaar* Pollux, Amst.; *Knol* Catharina, *v. d. Wal* Geerdina, *Jonker* Annegina, *de Groot* Lucas Wildervank en *Dekker* Frauke Egberdina, de Maas; *Hasewinkel* Clipper Galjoot en *Prins* Annechina en Jansje, Gron.; *van Driesten* Bellamy, Harl.; *Feijes* Stella Maris, *Bos* Eendragt, *Toonsma* Aukjen, *Bakker* Catharina, *Pijbes* Geertruida, *Vissinga* Geziena Jantina, *Meihuizen* Jantje Nanninga, *Botje* Gezina Alida, *Hansen* Prudenter, *Goosens* Eendragt, *Klein* Maria, *Mulder* Triton, *Schoon* Maria, *Priebee* Gijsbertha Wilhelmina, *Hildebrandt* Catharina, *Faber* Johanna Wilhelm. en *Poorta* Tweelingen, Elseneur; *Alberts* Ida, Neustad; *Spijkman* Hendrika Margaretha, *Rozema* Jacob van Cleeff, *Breeland* Geziena Hendrika, *Swiers* Tekelina en Amalia en *Thaden* Anke Berg, Stockholm.

In lading.

St. GEORGE D'ELMINA 10 Oct., *de Witt* Axim, Rott.; zou binnen 10 dagen gereed zijn om de reis aan te nemen.

GLASGOW 5 Nov., *Snoek* Jacoba Carolina, Berbice.

LIVERPOOL 7 Nov., *Bonjer* Hermine Maria Elisabeth, B. Ayres.

HARLINGEN, 10 Nov. Binnengekomen 8 Nov., *de Jong* Gouv. Baron van Zuylen van Nyeveld en 9 *Pot* Catharina Elisab., Noorw.

DELFZIJL, 11 Nov. Binnengekomen 8 Nov., *Barghoorn* Vr. Trientje, Emden; *van Wattum* Hinderika, *Schelts* Catharina, *Spithorst* Lubbechiena en *Koning* Klasiena, Noorw.; *Brouwer* Geziena, de Zijl; *Forma* Vr. Antje, Leer; — 10 *Brakke* Vr. Antje, Bremen; *Katt* 3 Gebroed., de Zijl; *Speld* 4 Gebroeders, Bremen; *Rasker* Leentje Dost en *Puister* Imke Giezen, Stettin.

Vertrokken 10 Nov., *Klofkorn* Henriette, Leer; *de Roth* Catharina Maria, Hamburg.

AMSTERDAM, 11 Nov. Het schip Petronella Catharina, kapit. *Hagen*, van hier naar Batavia, is den 7 dezer te Plymouth binnengeloopen, om een houtgat te voorzien.

CARTHAGENA, 27 Oct. Het schip Frouwina Elisabeth, kapit. *M. J. de Jonge*, van Napels naar ...., is alhier lek en met meer andere schade binnengeloopen.

KAAP DE GOEDE HOOP, 4 Oct. Het schip Kaap Hoorn, kapit. *Dik*, van Batavia naar Rotterdam, met schade in de Tafel-Baai binnengeloopen, zal tegen den 15 dezer weder gereed zijn om de reis voort te zetten; van de lading zouden, behalve de reeds verkochte, nog 600 balen koffij verkocht worden.

LIJST DER NEDERLANDSCHE SCHEPEN welke de Sond gepasseerd zijn.

7 Nov. *Mooi*, Hillechina Catharina, v. Dantzig n. Emden, m. hout.
Bakker, Plutus, v. Dantzig n. Rott., m. ijzer.
de Kock, August en Maria, v. Dantzig n. Rott., m. lijnz.
de Weerd, Groot Lankum, v. Riga n. Antw., m. vlas.

De wind den 7 Nov. N.O., W.Z.W., den 8sten N.W.

LAATSTE BERIGTEN.

Binnengekomen.

TEXEL 11 Nov., *Armstrong* Eersteling en *Tuk* Nieuw Holland, Bat.; — 12 voor den wal: *Carst* Tweelingzusters, Bat.; *v. d. Zee* Drie Vrienden, Tjilatjap.

VLIE 9 Nov., *de Jonge* Pollux, *Aggen* Louisa Helena en *Nieboer* Hinderika, Petersb.; *Bleeker* Zwaantje Cornelia, Koningsb.; *de Jonge* Hendrika en *de Jonge* Margrietha Hendrika, Noorw.

BROUWERSHAVEN 11 Nov., *Calander* Neêrlands Koning, Bat.; *Hagedoorn* Cornelia Catharina, Riga.

Vertrokken.

HELVOET 11 Nov., *den Breems* Kleinkinderen, Bergen.

MALTA 29 Oct., *Kros* Goede Bedoeling, Marseille.

BURGERLIJKE STAND.

Van den 7den tot en met den 13den November 1856 zijn te *Groningen* geboren 8 zoons en 11 dochters; gehuwd 3 paren; overleden 9 ouden en 7 jongen.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKTEN.

ROTTERDAM, 11 *Nov.* Tarwe: 157 ℔ Bovenl. Ris *f* 370. Gerst: 132 ℔ Manheimer *f* 255.

AMSTERDAM, 12 *Nov.* Poolsche en roode Tarwe als voren, Kubanka bij gerijf hooger betaald: 130 ℔ n. b. Pools. *f* 480, *f* 485; 124 ℔ ger. dito *f* 410; 128 ℔ o. b. dito *f* 490; 127 ℔ j. dito *f* 450, *f* 458; 126 ℔ dito *f* 425; 121, 123 ℔ dito *f* 405, *f* 415; 158 ℔ n. Bovenl. *f* 380; 131 ℔ Kubanka *f* 395. — Ongedroogde Rogge prijshoudend, in gedroogde niets omgegaan: 124 ℔ n. Pruis. *f* 275; 120 ℔ Amerik. *f* 260; 118 ℔ mindere dito *f* 242. — Gerst hooger verkocht: 99 ℔ Vries. winter *f* 190. — Haver: Zware soorten ruim vorige prijzen: 80, 81, 85 ℔ fijne *f* 132, *f* 134, *f* 144; ligtere soorten iets lager: 74, 75 ℔ Voer *f* 120. — Boekweit stil en zonder handel.

Koolzaad: O.-Ind. 58 p. vl.; op 9 vat in Nov. 85 p. vl.; April 86 p. vl. — Lijnzaad zonder handel. — Raapolie dadelijk en op levering flaauwer: op 6/w. *f* 53,50; vlieg. *f* 52; Dec. *f* 51,75 a *f* 51,25; Mei 1857 *f* 48,25 a *f* 48. — Lijnolie dadelijk en op levering lager afgegeven: op 6/w. *f* 44; vlieg. *f* 43 a *f* 42,50 a *f* 43; Dec. *f* 44 a *f* 43 a *f* 44; Mei 1857 *f* 38,50. — Hennepolie op 6/w. *f* 46,25; vlieg. *f* 47.

LONDEN, 12 *Nov.* Van vreemde Tarwe en Haver was heden een ruime aanvoer, bij onveranderde prijzen.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 12 *November*.

NEDERL., Werk. Schuld $2\frac{1}{2}$ pCt. $62\frac{3}{4}$, $62\frac{13}{16}$, $62\frac{3}{4}$; Dito Dito 3 pCt. $74\frac{1}{4}$, $74\frac{11}{16}$; Dito Dito 4 pCt. $93\frac{3}{4}$, $93\frac{11}{16}$, $93\frac{3}{4}$; Aand. Rijn-Spoorweg $4\frac{1}{2}$ pCt. 100; Aand. Ned. Bank 155. — SPANJE, Onb. Stukk. $1\frac{1}{4}$ pCt. $22\frac{1}{4}$, $22\frac{3}{4}$, $22\frac{1}{4}$; Dito 3 pCt. 41; Dito Binnenl. a 6/m. 3 pCt. $36\frac{9}{16}$, $36\frac{11}{16}$, $36\frac{5}{8}$; Coupons-Bewijzen $5\frac{1}{4}$, $5\frac{5}{16}$; Amort. Schuld 6. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. $43\frac{1}{4}$, $43\frac{3}{8}$. — RUSLAND, Oblig. *Hope en Co.* 1798 en 1816 5 pCt. $102\frac{1}{4}$, $102\frac{1}{4}$; Dito 1828 en 1829 pCt. $101\frac{5}{8}$; Cert. $4\frac{1}{2}$ pCt. $92\frac{3}{4}$, $92\frac{7}{8}$; Dito bij *Hope* 4 pCt. $83\frac{7}{8}$, $84\frac{1}{4}$, $83\frac{7}{8}$; Dito bij *Stieglitz en Co.* 4 pCt. $83\frac{1}{4}$; Dito v. Inschr. in Assign. 6 pCt. $62\frac{1}{8}$. — POLEN, Aand. m. Loting 500 fl. *f* $151\frac{1}{2}$, *f* $151\frac{1}{4}$.

OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. $72\frac{1}{4}$, $72\frac{1}{4}$, $72\frac{1}{4}$; Dito Nation. 5 pCt. $73\frac{1}{4}$, $73\frac{3}{8}$, $73\frac{1}{8}$; Dito Nieuwe 1847 $2\frac{1}{2}$ pCt. $37\frac{3}{8}$, $37\frac{7}{16}$; Dito 1851 en 1852 $2\frac{1}{2}$ pCt. $37\frac{3}{8}$, $37\frac{7}{16}$; Dito Nieuwe en Dito 1854 5 pCt. $81\frac{3}{4}$, 82, $81\frac{3}{4}$; Weenerb. bij *Goll en Co.* 4 pCt. $60\frac{3}{4}$; N. Loten v. 250 fl. *f* 345; Dito 1854 *f* 305; Louis. bij *Hope* 5 pCt. $98\frac{1}{4}$; Bras. 5 pCt. $97\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$; Mexik. $20\frac{1}{4}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{4}$; Dito Onb. $20\frac{1}{4}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{4}$; Gren. $20\frac{3}{4}$, $\frac{13}{16}$; Dito Onb. $20\frac{3}{4}$, $\frac{13}{16}$; Ecuador Onb. $13\frac{7}{8}$, $\frac{15}{16}$; Venez. $33\frac{3}{16}$, $\frac{1}{4}$; Dito Onb. $33\frac{3}{16}$, $\frac{1}{4}$; Dito Uitg. $13\frac{15}{16}$, 14; 5 pCt. Russen bij *Stieglitz* 5de Serie $93\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$; Dito 6de Serie 95, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$; 5 pCt. Eng. Russen $96\frac{1}{4}$.

In Holl. fondsen was heden weinig handel of variatie. — Van vreemde effecten waren Russ. 5 pCts. goed prijshoudend en 4 pCts. meer aangeboden. — Oostenr. waren, bij vrij levendige affaire, een weinig aangenamer. — Spaansche waren, bij geanimeerden omzet in de beide hoofdsoorten, tot verminderde koersen verkrijgbaar. — Van de overige valt niets bijzonders te vermelden.

Spaansche Cred. *f* $48\frac{1}{4}$, *f* $47\frac{1}{2}$, *f* $48\frac{1}{4}$; Sardinie *f* 71; 7 pCts. Illinois Central $84\frac{1}{2}$.

Koers van het Geld: Beleen. 5; Prolong. 5; Disc. 5 pCt.

Laatste prijzen te 5 uur: Integralen $62\frac{3}{4}$; Spaansche $1\frac{1}{4}$ pCt. $22\frac{9}{16}$ a $\frac{1}{4}$; Binnenl. 3 pCt. $36\frac{5}{8}$ a $\frac{11}{16}$; Metall. 5 pCt. $72\frac{1}{4}$.

ADVERTENTIEN.

*** Onder DANKBETUIGING voor de welwillende medewerking met welke Groningens Ingezetenen in den vorigen WINTER behulpzaam zijn geweest in het uitreiken van VERWARMEND en GEZOND VOEDSEL aan hunne verarmde Stadgenooten, roepen **COMMISSARISSEN** voor de **SPIJSUITDEELING** aan **BEHOEFTIGEN** door deze, wederom de medewerking in voor de **UITDEELINGEN**, die gedurende de maanden JANUARIJ, FEBRUARIJ en MAART aanstaande, driemalen per week zullen plaats hebben. Zij zullen binnen kort de **INTEEKENINGS-BILJETTEN** laten rondbezorgen, waarop een ieder voor zoovele Portiën als hij mogt verkiezen, zal kunnen inteekenen, terwijl zij hopen dat hunne Stadgenooten door eene ruime Inteekening hunne belangstelling in deze nuttige inrigting zullen doen blijken.

GRONINGEN, 5 November 1856.

H. NIENHUIS.	C. H. VAN ANKUM.
G. CREMERS.	M. BACKER.
A. VAN BERCHUIJS.	P. TRESLING.
T. J. VAN IDDEKINGE.	A. VAN CALCAR.
D. R. WIJCKERHELD BISDOM.	J. W. J. DE MAREES VAN SWINDEREN.
P. W. VAN HEIJNINGEN BOSCH.	A. R. SORMANI.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** Getrouwd:

J. BECKERING VINCKERS
en
J. WESTENBRINK MEIJER.

ZWARTSLUIS, 8 November 1856.

*** Getrouwd:

C. BOLT,
Pred. te Grolloo,
en
A. G. BORGESIUS.

ROLDE, 11 November 1856.

*** Getrouwd:

E. DE VRIES, van *Groningen*,
en
C. E. VAN BINSBERGEN.

ROTTERDAM, 12 November 1856.

*** Bevallen van eenen *ZOON* H. DIJKSTRA—BUURMA.

NOORDBROEK, 8 November 1856.

*** GRONINGEN, 10 November 1856. Bevallen van een' *ZOON* C. HECKER, geb. REIJERS.

*** ROTTUM, 10 November 1856. Gods goedheid schonk ons heden een DOCHTERTJE weder.

N. B. GELLING,
A. D. KNOL.

*** Bevallen van eene welgeschapen *DOCHTER* S. J. PICCARDT—OORTWIJN.

ADORP, 11 November 1856.

*** Heden overleed, in den gezegenden ouderdom van bijna 80 jaren, onze geliefde Moeder JACOBA MEZENBROEK, Wedw. wijlen W. H. DE BOER.

GRONINGEN, 9 November 1856.

H. H. SCHOLTENS.
Uit aller naam.

*** Heden overleed te *Amsterdam*, in den bloeijenden leeftijd van ruim zevenentwintig jaren, mijn oudste Zoon FRANCISCUS ANTONIUS ZANINO, na eene korte doch hevige ziekte.

GRONINGEN, 9 November 1856.

Wed. A. ZANINO,
geb. KORTE.

*** Heden overleed, na eene langdurige sukkeling, mijn waarde Echtgenoot CONRAAD MENSINGA, in den ouderdom van bijna 66 jaren, waarvan ik ruim 29 jaren met hem in eenen genoegelijken echt vereenigd was; diep betreurd door mij, zijne Kinderen, Aangehuwde- en Kleinkinderen.

GRONINGEN, 12 November 1856.

J. SIJFFERS,
Wedw. C. MENSINGA.

*** Heden overleed, na eene kortstondige ziekte, tot diepe droefheid van mij, van mijne Kinderen, en verdere Aanverwanten, mijne hartelijk geliefde Echtgenoot ANJE SMAAL, in den ouderdom van ruim 70 jaren, van welke ik ruim 46 jaren met haar in den gelukkigsten echt doorbrengen mogt.

SCHEEMDA, 12 November 1856.

L. KUIPER.

IN RÖMELINGH'S BOEKWINKEL,

in de HEERESTRAAT,

is ontvangen: eene groote zending **SCHRIJFPAPIER**, waaronder eene partij extra best ZAANL. gewalst, à 7 Gl. de Riem; Ord. voor Scholen 3 Gl., en Machin. à 2 Gl.; fijne POSTPAPIEREN en ENVELOPPES; eene fraaije Collectie nieuwe **BOEKWERKEN** in **Prachtbanden** v. Cadeaux, elegante KERKBOEKEN, nieuwe modellen Fransche ALBUMS 1—5 Gl., Engelsche BRIEVENTASSCHEN en ZAKBOEKEN van PENNIJ, SPEELKAARTEN 5—50 Ct., duizende lieve PRENTEBOEKJES v. **St. Nic.**, ruime sortering ST. PENNEN en INKT v. PERRIJ, fijne STEENDR. PRENTEN, TEEKENBEHOEFTEN en BUREAU-ARTIKELEN, tegen **lage Prijzen**; — in voorraad: *De Volksbibl.* van v. DRUTEN en BLEEKER, à 90 Ct. — *f* 1,20 p. d.; *Musée Littéraire* à 30 Ct., *Letterk. Panthéon* à 30 Ct., ook Gebonden; *De Koopmans Goudmijn* *f* 3,90; de Werken van ZSCHOKKE à 1 Gl. en hooger; DE BREET, *Feestboek*, 1 Gl.; *de Vraagbaak*, 1 Gl.; CLAUDIUS' *Brievenboek*, 1 Gl.; *Handb. d. Wellevendheid*, 90 Ct.; SUIDINGH, *Handb. d. Beschav.*, 50 Ct.; *Brievenb. v. Meisjes*, 50 Ct.; *Kookboeken* v. HAESEBROEK en SOIJER; DAATJE, *Geld. Keukenm.*, van 30 Ct. tot *f* 2,90; nieuwe ATLASSEN, LANDKAARTEN, WOORDENBOEKEN, enz., benevens LEDER, LIJM, PERGAMENT, BORD-, MAROQUIN- en GEKL. PAPIEREN; CARDOES, LEIJEN, GRIFFELS, GANZEPENNEN, ENZ.

*** Bij **J. DE LANGE**, te *Deventer*, ziet het licht:

DE FAMILIE MAILLY.

Roman van NICOLAUS JOSIKA.
Uit het Hoogduitsch vertaald door S. S.
2 Deelen, groot 12mo. Prijs *f* 3.90.

*** Bij **R. SCHURINGA SCHAANK**, te *Groningen*, en verder bij alle Boekhandelaren te bekomen:

GEERT EN KLAAS.

DE BEDURVEN MOESMOALINK,
of de twei Regtszoaken.
Naar de Boersche Tongval; à 10 Cent.

ROCCO,

Dramatisch Gedicht, door ***ARNOLD.***

De algemeene ingenomenheid met de beoefening der Uiterlijke Welsprekendheid, vooral op dramatisch terrein, en het voortdurend vermeerderen of vergrooten van Vereenigingen, die zich tegenwoordig dit kunstvak ter uitspanning kiezen, hebben de Uitgevers tot de uitgifte van een' Bundel doen besluiten, die in *twaalf* maandelijksche afleveringen twaalf Dramatische Gedichten zal bevatten, geheel ingerigt ter voordragt in Rederijkers-kamers of Letterkundige Vergaderingen.

De Redactie zal gaarne Stukken, geschikt voor deze Dramatische Schetsen, en *franko* opgezonden aan het adres van de Uitgevers **ALLART & VAN DER MADE**, *N. Z. Achterburgwal*, F 216, ontvangen, hebbende iedere Vervaardiger het regt om al of niet zijn Werk te onderteekenen.

Wij nemen de vrijheid UEd. deze uitgave aan te bevelen. Niet alleen voor Rederijkers, maar voor allen, die zich willen oefenen in de kunstmatige voordragt, is zij uitnemend geschikt. Ook Instituten en Gymnasiën zal deze arbeid hoogst welkom zijn, daar de Leerlingen, bij de beoefening der Uiterlijke Welsprekendheid, hiervan een geschikt gebruik kunnen maken.

Voorwaarden van Inteekening.

De prijs is bij inteekening 20 *Cents, buiten inteekening* 25 *Cents.*

Jaarlijks wordt eene opgave van den Inhoud, benevens Titel en Omslag, gratis *toegevoegd.*

De betaling geschiedt bij de 6 *afleveringen.*

Men verbindt zich voor eenen geheelen Bundel, die uit twaalf maandelijksche afleveringen bestaat.

*** Door de Erven **C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA**, te *Groningen*, wordt met het beste succes gedebiteerd:

Prof. Dr. ***KARL KOCH,***
DE
Caucasische Landen en Armenië,
IN REISTAFEREELEN VAN
Curzon, K. Koch, Macintosh, Spencer en Wilbraham;
VERTAALD DOOR
J. J. A. GOEVERNEUR.
Prijs *f* 3—20.

De Katholieke
EN
Protestantsche Natiën
ONDERLING VERGELEKEN
UIT HET DRIELEDIG OOGPUNT VAN
Welvaren, Verlichting en Zedelijkheid.
DOOR
NAPOLÉON ROUSSEL.
Met eene Voorrede van
Prof. P. HOFSTEDE DE GROOT.
2 Deelen. Prijs *f* 7.00.

Kinderwerkjes.

I. *J. J. A. GOEVERNEUR*, **Nieuwe Fabelen en Versjes voor Kinderen.** Met 21 plaatjes. Prijs *f* 0—90.

IDEM met gekleurde plaatjes *f* 1—20; in linnen bandje *f* 1—40.

II. *J. J. A. GOEVERNEUR* en *H. ILPZEMA VINKERS*, **Lust en Leerling;** Fabelen, Sprookjes en Vertelsels, voor Hollandsche Jongens en Meisjes. Met 6 plaatjes. Prijs *f* 0—80.

IDEM met gekleurde plaatjes *f* 1—00; in linnen *f* 1—20.

III. *J. J. A. GOEVERNEUR*, **De oude Koffer, of een Boek is een groote Schat.** Kleine Verhalen voor jonge Kinderen, eene vreemde Dame naverteld. Met 14 Plaatjes. Prijs *f* 0—80.

IDEM met gekleurde plaatjes *f* 1—00; in linnen *f* 1—20.

IV. *A. G. BRUINSES*, **Vertellingen uit de Geschiedenis des Ouden Testaments.** Vrij naar het Engelsch van Miss *LAWRENCE*. Met 15 plaatjes. Prijs *f* 1—20; in linnen *f* 1—40.

V. ———— **Vertellingen uit de Geschiedenis des Nieuwen Testaments.** Naar dezelfde. Met 8 plaatjes. Prijs *f* 1—20; in linnen *f* 1—40.

VI. *H. ILPZEMA VINCKERS*, **Rijmen voor de Kinderkamer.** Met 8 plaatjes. Prijs *f* 0—80.

IDEM met gekleurde plaatjes *f* 1—00; in linnen *f* 1—20.

*** Ten overstaan van Mr. **J. H. GEERTSEMA**, Notaris te *Groningen*, zullen, op ZATURDAG den 15den November e.k., des avonds te 7 uur, ten Huize van de Wedw. RASKER aan het Ameland te *Groningen*, publiek ter verkoop worden aangeboden:

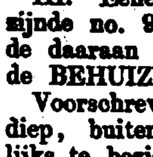

I. Eene groote, ruime **BARGE**, tot nu toe gevaren hebbende in het VEER van *Groningen* op *Stroobos*.

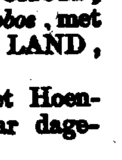

II. Eene **DITO, DITO.**

III. Eene in het jaar 1854 nieuw gebouwde TREKSCHUIT, zijnde no. 9, in het VEER van *Groningen* op *Stroobos*, met de daaraan verbonden REGTEN in het VEER, het LAND, de BEHUIZINGEN en TIMMERWERF.

Voorschreven Barges en Trekschuit liggen in het Hoendiep, buiten de Apoort te *Groningen*, en zijn aldaar dagelijks te bezien.

De Barges kunnen worden aanvaard dadelijk na den toeslag, de Trekschuit op den 1sten Mei 1857.

J. H. GEERTSEMA, Cz.,
Notaris.

*** Ten overstaan van Mr. **J. J. CREMERS**, Notaris te *Groningen*, zal, op DONDERDAG den 4den December 1856, des avonds te 7 uur, ten Huize van den Kastelein J. H. EEKHOFF, aan de Groote Markt alhier, in het openbaar worden verkocht:

Eene **BEHUIZING**, staande te *Groningen*, Oostzijde aan 't Schuitendiep, nabij den Bleekersgang en St. Jansbrug, get. P 109, toebehoorende aan de Erven G. FRANSENS.

Te aanvaarden dadelijk na den Toeslag.

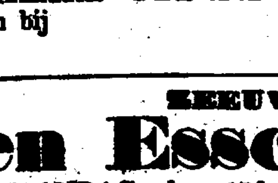

Op nader te bepalen tijd en plaats, zal publiek worden verkocht: Eene van ouds **bekinte BAKKERIJ**, op een' der beste standen te *Groningen*.

Inmiddels **UIT DE HAND TE KOOP.** Te bevragen bij

H. HECKMAN.

ZEEUWSCH IJPEN
en Esschen Hout.

MAANDAG den 17den November 1856, 's morgens te 11 uur, zal op de Werf van J. DE HAAN, buiten het Kleinepoortje bij *Groningen*, publiek worden verkocht:

Eene aanzienlijke partij **ZEEUWSCHE IJPEN** en **ESSCHEN STAMMEN**, van diverse dikte en lengte; aldaar liggende en van heden af te bezien.

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

Op nader te bepalen tijd, zullen, ten Huize van den Kastelein A. MIDDELKOSTER, voor de Ebbingepoort te *Groningen*, publiek worden verkocht:

Eene **BAROUCHETTE**, eene **CALÈCHE** en eene **BEUGELCHAIS.**

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

PUBLIEKE VERKOOP

VAN EENE

SCHEEPSTIMMERWERF TE JOURE,

DOOR STERFGEVAL.

De Notaris **MUNNIK**, te *Joure*, zal, met den Heer **G. POSTHUMUS**, Kand. Notaris aldaar, op MAANDAG den 24sten November 1856, des avonds te 6 uur, bij de Wedw. H. R. VAN DER WAL, te *Joure*, in Veiling brengen:

De **SCHEEPSTIMMERWERF** met SCHUUR met daarbij staand net WOONHUIS en SMEDERIJ, staande en gelegen aan de Kruissteeg bij de Kolk te *Joure*, alwaar tegenwoordig de ***SCHEEPSTIMMER-AFFAIRE*** nog gedreven wordt door de FIRMA SIJMON GEERTS en ZOON.

In Perceelen, met regt van zamenvoeging.

Aanvaarding den 12den Mei 1857; terwijl op Tauxatie kunnen worden **overgenomen** de **GEREEDSCHAPPEN** en **WERKTUIGEN**, zoomede het aanwezige **HOUT.**

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, gedenkt, ten verzoeke van de Weduwe JACOB KLAASSENS, op DINGSDAG den 25sten November 1856, de avonds te zes uur, ten Huize van den Logementhouder B. CRAKER, te *Beerta*, publiek te verkoopen:

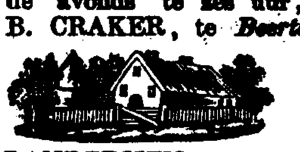

I. Eene **BOEREN BEHUIZING** en **SCHUUR, HOF** en **TUIN**, met de VASTE BEKLEMMING van de daaronder behoorende LANDERIJEN, te zamen groot 5 Bunders, 09 Roeden, staande en gelegen te *Ekamp*, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 30—00.

II. De VASTE BEKLEMMING van 3 Bunders, 47 Roeden, 10 Ellen LAND, in het *Huininga Meer* gelegen, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 20—00; en

III. De VASTE BEKLEMMING van 3 Bunders en 50 Ellen LAND, mede aldaar gelegen, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 15—00.

De Verkoopconditiën zullen acht dagen bevorens ter lezing liggen ten Kantore van den Notaris

B. HAITZEMA VIËTOR.

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, gedenkt, ten verzoeke van J. W. SANDERS, op WOENSDAG den 26sten November 1856, des avonds te zes uur, ten Huize van den Logementhouder A J. RUIBING, te *Winschoten*, in openlijke Veiling te verkoopen:

I. Eene **BOEREN BEHUIZING** en SCHUUR, HOF en TUIN, met de VASTE, ALTIJDDURENDE BEKLEMMING van het daaronder behoorende KLEILAND en BOUWTE, te zamen groot 13 Bunders, 17 Roeden, staande en gelegen te *Winschoter Ooster-Einde*, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 130—00.

II. De VASTE, ALTIJDDURENDE BEKLEMMING van eene opstrekkende Heerd KLEILAND en BOUWTE, naast perceel 1 gelegen, groot 8 Bunders, 18 Roeden, 80 Ellen, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 70—00; en

III. De VASTE, IN ALLE LINIËN VERERVENDE BEKLEMMING van 1 Bunder, 26 Roeden, 90 Ellen LAND, in de Zuiderwupping te *Winschoten* gelegen, doende jaarlijks op November tot huur *f* 25—00.

De Verkoopconditiën zullen, acht dagen bevorens, ter lezing liggen ten Huize van Verkoop, alsmede ten KANTORE van den Notaris

B. HAITZEMA VIËTOR.

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, gedenkt, ten verzoeke van R. FEIS en Vrouw, op DONDERDAG den 27sten November 1856, des avonds te zes uur, ten Huize van den Logementhouder D. RANDA MULDER, te *Winschoten*, in openlijke Veiling te verkoopen:

Eene **BEHUIZING**, waarin onderscheidene VERTREKKEN en GERIJFELIJKHEDEN, tot velerhande Affaires geschikt, met daarbij behoorenden **TUIN**, waarin onderscheidene VRUCHTDRAGENDE BOOMEN; alles vrij en eigen, staande en gelegen aan de Binnenvenne te *Winschoten*.

Nadere informatiën ten KANTORE van den Notaris

B. HAITZEMA VIËTOR.

Verhuring.

De Deurwaarder **JUURSEMA** gedenkt, ten verzoeke van EGBERT GEERTS BOER, Landbouwer te *Tolbert*, op MAANDAG den 15den December 1856, des avonds te 6 uur, ten Huize van de Wedw. JUURSEMA, te *Leek*, publiek, voor den tijd van **zes** jaren te verhuren:

I. Eene **BOEREN BEHUIZING** en **SCHUUR**, get. no. 125, benevens de daarbij behoorende LANDERIJEN, te zamen groot 11 B., 53 R. en 60 Ellen, staande en gelegen te *Tolbert*.

II. Eene BEHUIZING en ERF, get. no. 148, met een Kampje LAND, te zamen groot 60 R., 50 Ellen, staande en gelegen als voren.

III. 1 B., 32 R. en 70 Ellen HOOILAND, gelegen als voren.

IV. Ongeveer 60 R. HOOILAND, gelegen te *Leutingewolde*.

V. Ongeveer 1 B., 50 R. HOOILAND, gelegen te *Roderwolde*.

Te Koop:

Eene nette **BEHUIZING** in het midden dezer Stad, waarin 3 BENEDEN- en 2 BOVENKAMERS, KEUKEN, KELDER, ENZ. Te bevragen bij J. H. M. JANSSEN, bij de Akerk te *Groningen*.

Een Huis Te Huur gevraagd,

in het midden der Stad, tegen den 1sten Mei. Adres: RÖMELINGH'S Boekwinkel, Heerestraat.

UIT DE HAND TE KOOP:

het welonderhouden **KOFSCHEEPJE *FROUWINA MAGRIETHA*,** groot ca. 40 Roggelasten, met COMPLETEN INVENTARIS, in 1851 nieuw uitgehaald, thans liggende te *Groningen*.

Nadere informatiën te bekomen ten Kantore van de Cargadoors

WIJNNE & BARENDS,
Poelestraat.

Men vraagt een' goeden

MANGEL.

Adres aan het BUREAU dezer COURANT.

Iets nieuws op den Carolieweg.

L. M. POLAK maakt zijnen geëerde Begunstigers bekend, dat hij direct uit Engeland ontvangen heeft eene partij **NIEUWE LAPPEN bij het pond**, alsook echte **MOSKS**, 5/4 breed; ook heeft hij ontvangen eene partij **PELTERIJEN van de fijnste soort**, tot zeer civiele prijzen.

*** De VADER van het PELSTER GASTHUIS maakt door deze bekend, dat er met den **15den Nov.** aanst. wederom gelegenheid zal gegeven worden tot het **ROOKEN** en **DROOGEN** van **VLEESCH, SPEK**, ens.

P. KLIMP.

Te koop:

100 stuks **IJZERBANDS FUSTEN** (600 Vat).
Adres: BUREAU dezer COURANT.

---

f 3,00, *f* 2,50 en *f* 2,00,

echte AMERIKAANSCHE OVERSCHOENEN en **VILTPANTOFFELS**, te bekomen bij

L. BUTTINGER, *Zadelmaker*,
in de Heerestraat, regt tegenover het Koudegat.

231ste Staats-Loterij.

Ten KANTORE van **U. S. OPPENHEIM**, op den hoek van Schoolholm, zijn

KOOP- EN HUURLOTEN

volgens *Prijs-Courant* te bekomen. — De Trekking der EERSTE KLASSE zal beginnen op MAANDAG den 24sten November 1856.

NIET ALS IETS BIJZONDERS,

maar als gewoonlijk, zullen bij den Vleeschhouwers **I. S.** en **Gebr. VAN MIJN**, ZATURDAG AVOND worden geslagt: eenige **puik vette JONGE KOEIJEN**, wegende pl. m. 800 ℔ schoon. Dezelve zullen ZONDAG aan den balk zijn te **bezigtigen.** Verzoeken gunst.

ALHIER ZIJN GEARRIVEERD

H. VAN TOL EN ZOON.

Verzoeken hunne BEGUNSTIGERS zeer vriendelijk, zoo goed te willen zijn hunne **COMMISSIËN** met of vóór FEBRUARIJ aanstaande op te geven onder het Adres: G. HOEKSEMA, bij de Spilsluizen, en J. O. KOOIJSTRA, in de Bloemstraat te *Groningen*.

Tegen Primo MEI eerstkomende

wordt GEVRAAGD

***f* 2400—00, rentende 4%.** Nadere Informatiën met *franko Brieven*, onder de letters Q. Z., POSTKANTOOR *Winschoten*.

Door sterfgeval wordt gevraagd in een LOGEMENT te *Sappemeer*: eene

JUFVROUW,

liefst boven de **dertig jaren**, die goed kan **Naaijen** en met de **Wasch** omgaan. Iemand hiertoe genegen, vervoege zich ten spoedigste in Persoon bij G. H. MOLEMA, te *Martenshoek*.

Zoo zijn de Geleerden! Daar zitten ze in hun Studeervertrek, in stof en boeken begraven, te midden van en als het ware beschermd door duizende Collega's uit alle eeuwen en volken, opgepropt met wijsheid, en laten zich door eenen alledaagschen intriguant bij den neus nemen. J. H. S. lacht in zijn vuistje, hij heeft door te doen alsof hij de opregtheid van den Doctor betwijfelde, dezen in den val gelokt en kent nu zijn geheim. Wij meenden den Geleerde te waarschuwen, maar zijn te laat gekomen: te gelijk met onze waarschuwing en in hetzelfde Blad werd ook zijn geheim bekend. Wij lazen het gisteren avond in het *Handelsblad* en droomden er van nacht van. In het verschiet zagen wij al onze groote Oostindievaarders beladen met *Sorghum vulgare* den boeg naar het Noorden gekeerd, de golven van den Oceaan klieven; wij zagen in R ..... (?) ontzagwekkende muren met potdigt gesloten poorten en schuwe wachters; daarbinnen verresen groote Fabrijken met hemelhooge schoorsteenen, in wier geduchte ruimten de Heer J. H. S. met een half dozijn Engelsche Molenaarsbazen in zijn gevolg, druk in de weer was het plaatsen van kostbare Machines te surveilleren, waaruit de *Sorghum*, geroosterd, gebroken, gemalen, gezift, gepulveriseerd en gezuiverd als **REVALENTA** te voorschijn moest komen.

Links op den voorgrond zagen wij een oud Heer zitten met een glimlach op het gelaat, alsof hij zeggen wilde: »Laten zij maar zoeken, ze raden het toch niet;" spoedig werd zijn gelaat echter ernstiger, en het wit gelokte hoofd op de hand leunende, scheen hij te denken, hoe hij in het vervolg best aan al de aanvragen uit zoovele Landen zou kunnen voldoen. Regts op den voorgrond een legio deftige, wit gedasde Heeren in druk gesprek, dat waren Apothekers, die met ongeduld het oogenblik schenen te verbeiden, dat de groote poorten zich openden en het lang verwachte poeder van Sorghum Vulgare uitbraakten; wij noodigden aanstonds de Heeren uit, *en attendant* zich van **DU BARRY'S REVALENTA** te bedienen, waaraan velen gaarne voldeden, toen wij hun zeiden, dat wij onze winst deelen en hun de *part du lion* wilden geven. Wij waren zoo verheugd over dezen goeden uitslag, dat wij er van ontwaakten, en, wakker geworden, vinden wij, dat wij niets beters doen kunnen, dan Heeren Apothekers hiermede in vollen ernst onze dienstaanbieding te maken. Wij tellen onder onze handelsvrienden reeds vele Apothekers, maar wij hebben, zoo als iemand al voor ons gezegd heeft, een hart voor nog wel honderd meer.

VERKOOPHUIS.

CIBARIA SALUBERRIMA,

IN PLAATS VAN

REVALENTA ARABICA.

De **CIBARIA** is het BESTE VOEDSEL voor jonge Kinderen en zwakke Menschen. Zij werkt spoediger, is smakelijker en veel goedkooper dan DU BARRY'S **Revalenta**, en heeft velen reeds hare heilzame krachten getoond. Zij wordt afgeleverd in **blikken bussen**, inhoudende: 12½, 25 en 50 Ned. Looden, voor 45 Cts., 80 Cts. en *f* 1,50; de Prima voor 75 Cts., *f* 1,40 en *f* 2,50; te *Groningen* bij den Heer R. T. TIDDENS; verder in de bekende Depôts, en aan het MAGAZIJN te *'s Gravenhage*, bij den Fabrikant J. A. VAN WIJK.

KUNSTKRONIJK.

ACHTTIENDE JAARGANG 1856.

ONDER REDACTIE VAN

T. VAN WESTRHEENE, W.zn.,

EN MET MEDEWERKING VAN

Mevr. A. L. G. BOSBOOM-TOUSSAINT

en de Heeren: S. J. VAN DEN BERGH, A. J. DE BULL, Dr. L. R. BEIJNEN, Ds. H. BROESE, E. M. CALISCH, Dr. J. I. DOEDES, D. DORBECK, P. A. DE GENESTET, Prof. B. TEN HAAR, J. P. HASEBROEK, Dr. J. P. HEIJE, W. J. HOFDIJK, A. ISINK, Dr. BENNINCK JANSSONIUS, J. J. L. TEN KATE, A. VAN LEE, Mr. J. VAN LENNEP, J. MARSHALL (te Saksen-Weimar-Eisenach), J. A. M. MENSINGA (te Frederikstad aan den Eider), C. M. MENSING, J. J. F. NOORDZIEK, Dr. J. J. VAN OOSTERZEE, Prof. C. W. OPZOOMER, RICHARD, J. H. SCHIMMEL, Dr. G. A. SCHNEITHER, J. A. ALBERDINGK THIJM, H. TOLLENS, C.z., D. VEEGENS, Dr. J. J. VIOTTA, Prof. J. VAN VLOTEN, C. G. WITHUIJS, W. J. VAN ZEGGELEN en anderen.

Zestien afleveringen van den achttienden jaargang zijn thans verzonden. De ondergeteekende durft met volkomen vertrouwen het oordeel van iederen kunstkenner van geheel het Nederlandsche publiek inroepen over de wijze, waarop de Redactie en Uitgever zich daarin van hunne taak hebben gekweten. In alles getrouw aan het aangekondigde Programma, hebben beiden getracht den inhoud der **KUNSTKRONIJK** te maken tot eene even aangename en belangrijke lectuur voor allen, die kunst en beschaving als tweelingzusters erkennen en liefhebben. De 16 Lithographiën, die tot heden zijn verschenen, getuigen van de naauwgezette zorg, die aan de uitvoering is besteed, en bezitten die wezenlijke kunstwaarde, welke een nieuw en verhoogd streven naar vooruitgang en volmaking daaraan hebben kunnen bijzetten.

De artikelen van Dr. L. R. BEIJNEN, over het Pantheon te Rome en het Graf van Rafaël; dat over de Kunstverzameling van den Heer H. DE KAT, te *Dordrecht*; het verslag van de Tentoonstelling te *Rotterdam*; de artikelen van den Redacteur over het Hotel *de Kleinij* te *Parijs*; de bijdrage van ELISE over Kunst en Romantiek; de Gedichten van S. J. VAN DEN BERGH, RICHARD en D. DORBECK; de bezoeken in Ateliers; het Album der Kunstkronijk, met de omschrijving of toelichting der platen; de mededeelingen van wege de Maatschappij *Arti et Amicitiae*; het binnen- en buitenlandsch Kunstnieuws; dit alles maakt den rijken en veelzijdigen inhoud uit der verschenen afleveringen.

Onder de Platen nemen de Lithographiën naar de meesterstukken der oude Hollandsche School, uit de verzameling van den Hoog Edel-Geboren Heer Baron STEENGRACHT VAN OOSTERLAND eene eervolle plaats in; BROUWER, METZU, TERBURG, RUIJSDAAL, DE VOIS, DUJARDIN, W. VAN DE VELDE zijn reeds verschenen; de ondergeteekende vraagt met vertrouwen, of onze oude Meesters hier te land ooit verdienstelijker door de Lithographie zijn teruggegeven. Van de levende Meesters heeft de **KUNSTKRONIJK** òf getrouwe navolgingen òf eigenhandig geteekende Lithographiën gegeven naar ROCHUSSEN, H. TEN KATE, A. SCHEEREBOUT, J. J. VAN DER MAADE, J. SPOEL, D. VAN FRANCKENBERG en SIMON VAN DEN BERGH. Het reeds verkregen succes geeft de zekerheid dat, zoo de Uitgever door een steeds vermeerderd debiet wordt in staat gesteld op den ingeslagen weg voort te gaan, welhaast de Lithographie in ons Vaderland met die uit den vreemde zal kunnen wedijveren.

Het is dan ook vooral op het nationaal gevoel van het Nederlandsche publiek, dat hij zich beroept om eene onderneming, welke in alle inrigtingen de nationaliteit op het gebied der kunst wil voorstaan, krachtdadig te zien ondersteund.

Voor de **Verloting** van den achttienden Jaargang zijn twee-en-dertig Prijzen aangekocht en te 's Gravenhage, te Leiden en te Haarlem ten toon gesteld geweest. De verschillende dagbladen, te 's Gravenhage uitkomende, hebben van deze Tentoonstelling de meest vleijende getuigenissen afgelegd.

Veertien Schilderijen, waaronder de nieuwste en uitmuntendste voortbrengselen van onze eerste Meesters, LOUIS MEIJER, J. BOSBOOM, J. L. VERVEER, JAN WEISSENBRUCH, VAN DER MAATEN enz. enz., twee Teekeningen in Waterverf en voor het overige keurig opgemaakte Gravuren of Etswerken, maken met elkander eene verzameling uit, die eene waarde vertegenwoordigt van *f* 2400 en aan elken Inteekenaar der **KUNSTKRONIJK**, wien een prijs ten deel valt, de aanwinst belooft van een Kunstwerk, dat in zijnen aard voortreffelijk en der Nederlandsche Kunst waardig mag heeten.

De **Premieplaat**, voor alle Inteekenaars bestemd, zal bestaan in eene kapitale Lithographie, naar de geestige Schilderij van B. TE GEMPT, voorstellende: *Het Vredes-Congres te Parijs in* 1856.

Na al het opgenoemde behoeft de ondergeteekende niets anders te doen dan aan elk, die prijs stelt op kunst, smaak en beschaving, dringend aan te bevelen èn de tot hiertoe verschenen afleveringen der **KUNSTKRONIJK** ter hand te nemen, èn met aandacht de lijst der ter Verloting bestemde Kunstwerken na te gaan. Eene algemeene belangstelling en toenemende deelneming, ziedaar wat hij verwacht en waardoor hij zich voor zijne aanhoudende pogingen tot opheffing der **KUNSTKRONIJK** schadeloos gesteld zal achten.

De prijs der **KUNSTKRONIJK is Tien Gulden**, waarbij men het Gratis-Lot in de Verloting ontvangt, hetwelk tevens kwitantie is van den abonnementsprijs.

LEIDEN, 1 October 1856.

A. W. SYTHOFF,
Directeur der Houtgraveerschool.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

gedaan te *Groningen*; medegedeeld van wege het Genootschap: *Ter bevordering der Natuurkundige Wetenschappen.*

November 1856.

DAGEN.	BAROMETER op 0°.			THERMOMETER.			VOCHTIGHEIDSTOESTAND.			WINDSTREEK.			LUCHTGESTELDHEID.		
	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 u.	2 u.	8 u.	8 u.	2 u.	8 u.	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 uur.	2 uur.	8 uur.
2	771,46	769,45	769,86	-0,4	7,0	3,4	0,95	0,86	0,94	Z.O.	Z.O.	Z.	mistig.	helder.	helder.
3	767,31	766,74	766,21	2,8	6,1	6,3	ma.	max.	max.	Z.	Z.W.	Z.Z.W.	„	mistig.	mistig.
4	765,67	766,89	770,88	5,7	9,0	3,5	„	0,85	0,88	W.Z.W.	N.N.W.	N.O.	regen.	bewolkt.	helder.
5	774,70	774,76	775,27	-0,5	2,8	1,0	0,83	0,75	[illegible]	O.	O.t.Z.	O.t.Z.	helder.	helder.	„
6	775,75	775,00	775,50	-1,2	5,7	5,4	0,86	0,87	[illegible]	Z.W.	W.	N.N.W.	wein. bew.	betrokken.	betrokken.
7	773,83	773,10	772,66	9,2	10,0	6,7	0,95	0,96	[illegible]	N.N.W.	N.N.W.	N.W.t.W.	betrokken.	„	„
8	768,01	773,87	761,70	8,0	8,5	4,8	0,86	0,87	0,91	W.	W.	Z.Z.W.	„	„	helder.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

BIJBLAD No. 26.

Behoort bij de Groninger Courant van 14 November 1856, no. 137.

VERSLAG

VAN DE HANDELINGEN DER PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN EN DER STATEN GENERAAL.

Provinciale Staten van Groningen.

Zitting van Woensdag den 12den November.

Er zijn 30 leden tegenwoordig. Afwezig: de heeren NOORDHOFF, VAN DER HELM, TONCKENS, PICCARDT, ALLERSHOFF, M. VAN DER TUUK, DE MAREES VAN SWINDEREN, VAN SLOOTEN, ENGELKENS, REINDERS, GROENMAN en HOUWING.

In deze zitting zijn ingekomen:

1) Missive van het bestuur der Noord-Willemskanaalmaatschappij, omtrent de hoogte der dijken langs het Hoornsche diep. — Het bestuur verzoekt, dat eene wijziging worde gebragt in de vroeger door de Staten bepaalde hoogte der dijken, en dat die aan de westzijde onveranderd mogen blijven, terwijl die aan de oostzijde 1,30 el boven Winschoterpeil in plaats van 2 el werden opgehoogd, welke mindere hoogte zonder gevaar voor de aangrenzende landen kan worden toegestaan. Het bestuur verklaart zich bereid om ook later altijd, wanneer zulks noodig mogt worden geacht, de dijken tot de vroeger bepaalde hoogte te brengen. — In handen eener commissie, bestaande uit de heeren DIJKHUIS, WICHERS en VELTMAN.

2) Voordragt van Ged. Staten betreffende de vergrooting van den Tilburgspolder. — Reeds voor lang hadden zich de boekhouder en volmagten van dien polder om vergrooting tot Ged. Staten gewend; nu onlangs is aan deze medegedeeld, dat meer dan drie vierde van de ingelanden van dien polder tot de vergrooting met 33 B. 75 R. 56 E. hunne toestemming hebben gegeven en dat de eigenaars dezer laatste gronden allen voor de inlating waren. Aangezien nu noch bij het zijlvest der drie Delfzijlen, noch bij den hoofdingenieur, noch bij Ged. Staten bezwaren tegen de voorgestelde vergrooting bestaan, zoo stellen zij voor, dat onder goedkeuring des Konings tot die vergrooting worde besloten, behoudens de gewone voorwaarden. — Ter visie, om in de e.k. zitting te worden behandeld.

Alsnu worden aan de orde gesteld de gisteren uitgebragte verslagen en rapporten, en wel:

a) betreffende den stand der werkzaamheden in zake het op te rigten waterschap Westerkwartier. — Conform de voordragt van Ged. Staten besloten.

b) nopens het aankoopen van gronden voor het bouwen van tolhuizen. — Conform het voorstel besloten.

c) nopens de wijziging in de prov. begrooting over 1856. — Conform besloten.

d) nopens de wijziging in de begrooting over 1857. — Besloten deze zaak uit te stellen tot de behandeling van het hierachter onder 3) voorkomende punt.

e) nopens den verkoop aan H. RUNSINK te Onderdendam van een stukje grond.

De heer WICHERS stelt als amendement voor te besluiten »om den grond niet in vollen eigendom af te staan, zoo als is voorgesteld, maar om denzelven aan H. RUNSINK uit te doen in erfpacht voor eene jaarlijksche op den 1sten Mei verschijnende pacht van *f* 5." Tot toelichting zegt spr. dat over den afstand van dezen grond ook vroeger reeds is gehandeld en dat toen door de Staten besloten is het verzoek tot verkoop af te wijzen, omdat zij meenden, dat de grond nog ter eene of andere tijd zou kunnen dienen voor opslag. Thans is de hoofd-ingenieur niet van deze meening, doch spr. gelooft dat, daar Onderdendam het middenpunt is van de wegen en kanalen in het noordelijk deel der provincie, de hier bedoelde grond voor opslagplaats dient behouden te blijven. De geringe koopsom van *f* 13 beteekent niets voor de provincie.

De heer DIJKHUIS bestrijdt het amendement; de adressant zal zich door den tijdelijken eigendom van den grond bezwaard gevoelen; de grond heeft voor de provincie volstrekt geene waarde, is voor opslagplaats ongeschikt. Hij acht het verkeerd, dat de provincie dezen grond ongebruikt laat liggen, terwijl een ander dien aan de nijverheid wil dienstbaar maken.

De heer WICHERS repliceert, dat de grond niet ongebruikt ligt, want dat de adressant reeds eigenhoerig zich daarvan bedient. Overigens is het tijdvak van 99 jaren, gedurende hetwelk de erfpacht loopt toch ook niet kort gesteld en zal ten overvloede nog eene voorwaarde in het contract kunnen worden gemaakt, dat na ommekomst de grond op nieuw in erfpacht zal worden uitgedaan.

De heer VAN ITTERSUM merkt op, dat het uitdoen in erfpacht gedurende zulk een lang tijdperk dan toch voor de provincie wel tamelijk gelijk zal zijn met een verkoop. Bij het belang 't welk de adressant hecht aan den eigendom van den grond en de geringe waarde voor de provincie ziet spr. geen bezwaar in dien verkoop.

Het amendement van den heer WICHERS wordt hierop met 25 tegen 5 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *Wichers*, *Veltman*, *Land*, *Brouwer* en *Heeres.*)

Nadat nog eenige leden voor en tegen de voordragt gesproken hebben stelt de heer TIGHELAAR als amendement voor »om in eens af den grond over te doen voor eene som van *f* 50," welk amendement eveneens wordt afgestemd en wel met 21 tegen 9 stemmen. (*Voor:* de heeren *Land*, *Hooites*, *Brouwer*, *de Haan*, *Heeres*, *van Ittersum*, *Tigchelaar*, *Veltman* en *Wiertsema.*)

Hierop wordt de conclusie van het rapport aangenomen met 16 tegen 14 stemmen. (*Tegen:* de heeren *Tigchelaar*, *R. A. Quintus*, *Veltman*, *Wiertsema*, *Land*, *de Sitter*, *O. Q. I. J. van Swinderen*, *Brouwer*, *van Loon*, *J. W. Quintus*, *Mesdag*, *Bouman*, *Heeres* en *Wichers.*)

f) nopens het adres van de gemeente Haren over het ge bruik van voetpaden langs den rijksweg.

De heer VAN LOON zegt, dat hij, overtuigd van de wenschelijkheid dat bij eene algemeene wet politiemaatregelen in deze materie worden voorgeschreven, zich geheel met de voordragt vereenigen kan. In zijne afdeeling was twijfel gerezen over het al of niet bestaan van wettelijke verordeningen, die in dit onderwerp zouden voorzien. Dit heeft hem tot een onderzoek genoopt. Als resultaat daarvan deelt spr. mede, dat men wel kan verschillen over de doelmatigheid der strafverordeningen, maar niet over haar bestaan. Immers, behalve het vierde boek van het wetboek van strafwet en de wet op de veldpolitie, bestaat er nog eene Fransche wet van den 29sten Floréal 10de jaar (den 19den Mei 1802), eene wet die ook hier te lande executoir is verklaard en niet als afgeschaft kan worden beschouwd en die tegen alle misbruiken op de wegen in het algemeen voorziet.

Hierop wordt conform de conclusie van het verslag besloten.

g) nopens den aanleg van een kunstweg van den Noordpolder door den Andel.

De heer S. P. V. D. TUUK kan zich met de afwijzende conclusie niet vereenigen. Hij erkent, dat de hier bedoelde weg niet is een doorloopende weg, maar een zijtak, waarvoor in gewone omstandigheden door de provincie 20 of 30 pCt. van de kosten van aanleg wordt gegeven. Maar de nu gedane aanbieding van alle kosten van aanleg is ook buitengewoon. Spr. meent, dat met de interest van de anders verleend wordende 30 pCt. en de tolheffing, het jaarlijksche onderhoud zoo niet geheel dan toch voor een groot deel zal kunnen worden bestreden. Hij stelt alzoo voor te besluiten: »dat de in behandeling zijnde weg zal worden aangelegd en onderhouden door de provincie onder zoodanige voorwaarden als in de voordragt van Ged. Staten is vervat."

De heer BRONGERS ondersteunt dit amendement; hij wijst niet alleen op het onmiddelijk voordeel van tolheffing, maar ook op het middelijk voordeel van vermeerdering van vertier.

De heer WIERDA voegt ter ondersteuning hier nog bij, dat Ged. Staten onder de voorwaarden hebben opgenomen, dat het gemeentebestuur van Baflo de tolheffing bij Ranum overdoe aan de provincie; hij stelt zich voor, dat het onderhoud van den weg dan eene lucratieve zaak zal worden voor de provincie wegens de menigvuldige passage, die bij den aanleg van dezen weg daarop zal komen.

De heer DE SITTER voegt bij het gezegde nog een motief, dat n.l. in de voorwaarden zoodanige bepalingen zijn opgenomen, dat het bezwaar van het onderhoud grootendeels wordt weggenomen.

De heer VAN LOON vraagt of de vergadering bij het aannemen van het amendement wel consequent zoude handelen, daar toch in het vorige jaar op een verzoek tot aanleg en onderhoud van dezen weg afwijzend is beschikt en adressanten zijn verwezen naar het besluit van den 14den Aug. 1849.

De heer HOMAN is ook tegen het amendement. Als deze weg voor provinciale rekening wordt gelegd, dan zal men het besluit van 1849 zeer goed kunnen schrappen. Spr. weet, dat op dit besluit reeds exceptiën gemaakt zijn, maar wordt deze weg ook door de provincie aangelegd en onderhouden, dan zal de exceptie regel worden, zeer tot bezwaar der provinciale fondsen.

De heer DIJKHUIS zegt, dat het exceptionele geval, waarin adressanten zich bevinden, hem niet doet schromen van het besluit van 1849 af te wijken; nu worden toch alle kosten van aanleg aangeboden en dan acht hij het wenschelijk voor de provincie, dat haar net van wegen werde uitgebreid. Ook ziet hij in het toestaan geen gevaar, daar het toch niet aan iedereen zoo gemakkelijk zal vallen 100 pCt. bij een te krijgen.

De heer DE HAAN verklaart ook voor het amendement te zullen stemmen.

Het amendement van den heer V. D. TUUK wordt hierop met 19 tegen 12 stemmen aangenomen. (*Voor:* de heeren *Roemeling*, *Wichers*, *Borst*, *Onnes*, *R. A. Quintus*, *Dijkhuis*, *Lewe Quintus*, *Bonthuis*, *Wiertsema*, *Land*, *Brongers*, *de Sitter*, *O. Q. I. J. van Swinderen*, *Smid*, *de Haan*, *Schilthuis*, *S. P. v. d. Tuuk*, *Mesdag* en *Wierda.*)

h) nopens den aan te leggen kunstweg van Blijham over Bellingwolde naar Nieuwe Schans.

De heer J. W. QUINTUS verklaart zich met het 6de punt der conclusie (om Ged. Staten te magtigen tot aankoop van gronden voor tolhuizen) niet te kunnen vereenigen, na de aanschrijving van den minister van binnenlandsche zaken, dat ingevolge art. 132 der prov. wet de Staten zelve moeten overgaan tot den aankoop en daartoe niet Gedeputeerden kunnen magtigen. Hij stelt alzoo als amendement voor, dat gedeelte der conclusie te roijeren.

De heer DE HAAN meent, dat de vergadering, door dit amendement aan te nemen, zou handelen in strijd met haar zelve. Zij heeft toch besloten tot de opzending aan den minister van eene missive, waarin zij tracht aan te toonen, dat bedoelde magtiging noodzakelijk is en in provinciaal belang. Als nu de vergadering het amendement aanneemt, zou ze te kennen geven een ander gevoelen te zijn toegedaan dan in de missive is vooropgezet en alzoo de kracht der argumentatie verzwakken.

Het amendement van den heer QUINTUS wordt hierop verworpen met 28 tegen 5 stemmen. (*Voor:* de heeren *Brouwer*, *Quintus*, *Heeres*, *v. Ittersum* en *Land.*)

i) nopens een subsidie voor den aanleg van een zandweg van Grootegast naar Marum. — Conform de conclusie besloten.

j) nopens de vergrooting van de watermolenkolonie te Delden. — Evenzoo.

k) nopens de oprigting van een waterschap onder Beerta. — Adidem.

l) nopens het reglement voor de Kolhamster westerpolder. — Almede conform de conclusie besloten.

m) nopens het adres van het waterschap klein Garnwert en Schillingeham.

De heer WIERDA stelt als amendement voor te besluiten »1° om het adres van de ingelanden van klein Garnwert en Schillingeham, houdende bezwaren tegen het vastgestelde reglement voor het waterschap Hunsingo, aan te nemen voor notificatie; 2° aangezien er vermoeden bestaat, dat adressanten in hunne belangen zijn gekwetst, aan Ged. Staten op te dragen adressanten in hunne belangen te hooren en een onderzoek in te stellen naar de gegrondheid der bezwaren ten aanzien van hunne vereeniging met het waterschap Hunsingo; 3° de vruchten van dat onderzoek mede te deelen in de zomervergadering der Staten van 1857 en, des geraden, voorstellen te doen zoo als de aard der zaak zal medebrengen."

Spr. wenscht de vergadering eenigzins op de hoogte der zaak te brengen. De hier bedoelde landen, 725 bunder groot, zijn gelegen in het westelijk deel van Hunsingo; ze liggen hoog, zoodat al het water door de dammen wordt opgehouden, daar het anders geheel weg zou stroomen. Het onderhoud der uitwateringsobjecten beteekent eigenlijk niets, daar alleen dat van drie duikers in het Reitdiep *f* 15 à *f* 25 kost. Van het onderhoud der Reitdiepsdijken was men reeds ontslagen vóór de vaststelling van het reglement voor Hunsingo door het besluit der Staten, tot afsluiting van het Reitdiep, zoodat de bewering als zouden die landen bij de vereeniging met Hunsingo ontslagen worden van het onderhoud dier dijken onjuist is. Maar gesteld ook, dat zij door de afsluiting van het Reitdiep van dien last niet werden ontslagen, dan bedraagt dit toch slechts eene zeer geringe som 's jaars.

En wat zal nu het gevolg zijn, als de landen met Hunsingo worden vereenigd? Daar de aanleg der uit te voeren werken in dat waterschap op 2 millioen gulden wordt begroot, zal alsdan de hoek van Schillingeham daarvoor moeten betalen *f* 30,000 à *f* 40,000, en vervolgens in het jaarlijksch onderhoud nog voor ongeveer *f* 700 moeten bijdragen. En wat ontvangen die landen daarvoor in de plaats? Eene betere afwatering? neen; een scheepvaartkanaal? neen; een handelskanaal? neen. Maar ontvangen ze dan *niets* terug? Dat is juist de spijker op den kop geslagen. En daarvoor zullen ze dan de waarde van eene beste boerenplaats, hunne zelfstandigheid en een jaarlijksch onderhoud van *f* 700 present geven aan Hunsingo.

Maar hoe, zal men vragen, is het mogelijk, dat daartoe bij de vaststelling van het reglement voor het waterschap Hunsingo is besloten? Hebben de ingelanden in dien hoek dan stil gezeten en geene adressen ingezonden? Ze hebben het wel gedaan, maar de staatscommissie voor het opmaken van het reglement heeft gemeend hunne verzoeken niet te moeten inwilligen, maar heeft niet openlijk voor den dag durven komen met hare motieven daartegen. Dit heeft in der daad veel van de veemgerigten uit de middeneeuwen.

Spr. hoopt ten dezen nader te worden ingelicht, daar hij zich anders zulk eene onverklaarbare handelwijze niet kan voorstellen.

De heer BRONGERS kan zich tot zijn spijt niet vereenigen met de zienswijze van vorigen spr.; diens grieven zijn tegen een reglement, tegen eene vereeniging, die reeds vastgesteld zijn. Wilde men aan die grieven gehoor geven, men zou handelen over eene *res judicata*.

De heer DIJKHUIS bestrijdt eveneens het amendement. Wat toch is hier het onderwerp van behandeling? Het adres der ingelanden van Klein Garnwert en Schillingeham. En wat vragen zij daarin? Eigenlijk niets. Zij geven alleen te kennen, dat zij zich gewend hebben tot den Koning. Hoe kunnen de staten nu daarop een ander besluit nemen, dan het voor notificatie aan te nemen.

Een enkel woord wil spr. antwoorden op het gezegde van den heer WIERDA, alsof de staten, door hun besluit tot afsluiting van het Reitdiep, bedoelde landen reeds hadden ontheven van het onderhoud der dijken. Dit is niet het geval. Zij zouden best later hebben kunnen besluiten, dat de afsluiting zou plaats hebben bij Wetsingerzijl, en in dit geval hadden de hier bedoelde dijken nog eene verzwaring moeten ondergaan.

Verder gelooft spr., dat de ontwerpers van het waterschap Hunsingo zeer verkeerd zouden hebben gehandeld, als zij de landen bij Schillingeham niet hadden opgenomen, want dan zou geheel Hunsingo zijn opgeofferd aan de willekeur van enkelen, of zij hunne dijken wilden onderhouden ja of neen.

De heer WIERDA geeft toe, dat zoo tot de afsluiting boven Wetsinge besloten was, de dijken ligt mogelijk nog verzwaard hadden moeten worden, maar hij gelooft, dat die verzwaring toch niet ten laste van de landen bij Schillingeham zou gekomen zijn.

Op het in de tweede plaats door den vorigen spr. aangevoerde, antwoordde spr., niet gezegd te hebben, dat de hier bedoelde landen buiten het waterschap moesten blijven; spr. acht die vereeniging ook nuttig. Overigens wilde hij wel gevraagd hebben, waarom, als men het wenschelijk acht, dat het onderhoud der dijken niet aan anderen buiten het waterschap verblijve, dan toch de Noord-, Uithuizer- en Oostpolders daar buiten gelaten heeft?

De heer J. W. QUINTUS meent, dat te dikwijls reeds de klagten over het waterschap Hunsingo zijn ter sprake gekomen, dan dat het niet wenschelijk zou zijn die aan een naauwkeurig onderzoek te onderwerpen. Spr. wenscht dit, daar hij gelooft, dat vele belangen bij de daarstelling van dat waterschap zijn benadeeld, omdat die zaak met te weinig bezadigdheid en naauwkeurigheid is behandeld. Door adressanten wordt hier wel degelijk een verzoek aan de vergadering gedaan, nl. dat hunne wenschen mogen worden verhoord. Spr. stelt dus voor het adres niet voor notificatie aan te nemen, maar te verzenden naar Ged. Staten en deze een naauwkeurig onderzoek op te dragen en alzoo om »na het gevoelen van het waterschapsbestuur en van adressanten te hebben gehoord, in te winnen het advies van den hoofdingenieur van den waterstaat in het 1ste district."

De heer DE SITTER ondersteunt dit laatste amendement.

De voorzitter meent in het midden te moeten brengen, dat de adressanten een adres hebben ingezonden aan den Koning, waarvan zij geen afschrift aan deze vergadering hebben doen toekomen. Nu hebben zij bij een afzonderlijk adres aan deze vergadering verzocht, dat zij gelieve gevolg te geven aan hunne wenschen. Welke die wenschen zijn, wordt intusschen niet gezegd. Het adres aan den Koning is in handen gesteld geworden van Ged. Staten, die berigt en raad aan den Koning hebben doen toekomen. De thans voorgestelde amendementen hebben ten doel, dat deze zaak, die bij den Koning hangende is, zal worden gebragt bij deze vergadering. Het komt spr. minder gepast voor, dat deze vergadering zich nu in de zaak menge, waarover de Koning niet haar advies, maar dat van Ged. Staten heeft gevraagd. Wil men het adres beschouwen zooals het ligt, men kan niet anders doen dan het voor notificatie aannemen. Maar men wil terugkomen op de vastgestelde reglementen en deze op nieuw bij de vergadering hebben gebragt en nu neemt men dit adres van eenige boeren waar, om als 't ware bij amendement te erlangen, wat, overeenkomstig het reglement van orde, als afzonderlijk voorstel door ieder lid kan worden gedaan.

De heer WIERDA beschouwt zijn amendement wel degelijk als zoodanig en niet als een nieuw voorstel, naar aanleiding van een adres van eenige *boeren*. Spr. moet nog opmerken dat, als men de landbouwers met dien naam qualificeert, men den schijn aanneemt, als wilde men te kennen geven, dat op een adres van zoodanige personen geen regard behoeft te worden geslagen. Dat kan spr. niet goedkeuren.

De heer QUINTUS verdedigt nader zijn amendement, 't welk alleen ten doel heeft, dat ook de vergadering bekend worde gemaakt met de klagten, die adressanten hebben tegen het reglement. Hij meent dat de vergadering daartoe allezins in haar regt is.

De voorzitter zal over de zaak selve niets meer zeggen, maar moet opkomen tegen de opmerking alsof de benaming van *boeren* eene kwetsing zoude zijn van dien zoo nuttigen stand in de maatschappij. Het is hem nog nimmer opgevallen, dat die benaming eene beschimping zoude zijn. Wanneer het werkelijk zoover gekomen was, dat men die te hard vindt, dan vreest spr. dat men een tijd te gemoet gaat, waarin de beschaving overdreven wordt.

Het amendement van den heer QUINTUS wordt hierop in stemming gebragt en verworpen met 19 tegen 12 stemmen. (*Voor:* de heeren *van Ittersum*, *J. W. Quintus*, *Land*, *Wichers*, *R. A. Quintus*, *de Sitter*, *Mesdag*, *O. Q. I. J. v. Swinderen*, *Wiertsema*, *Tigchelaar*, *van Loon* en *Veltman.*)

Het amendement van den heer WIERDA wordt aangenomen met 16 tegen 15 stemmen. (*Voor:* de heeren *Tigchelaar*, *R. A. Quintus*, *Veltman*, *Wiertsema*, *Land*, *de Sitter*, *O. Q. I. J. v. Swinderen*, *van Loon*, *J. W. Quintus*, *Mesdag*, *Bouman*, *Wierda*, *Tiddens*, *van Ittersum*, *Wichers* en *Borst.*)

Verder wordt nog het adres van ingelanden van Hooge en Lage Paddepoel aangenomen voor notificatie.

Hierop worden door den heer VAN LOON de volgende verslagen uitgebragt van het onderzoek in de afdeelingen:

1) op het verzoek van de commissie van landbouw om subsidie voor het transport van vee voor de tentoonstelling te Parijs. — In eene afdeeling was de meerderheid tegen het verleenen van subsidie; in de beide anderen werd het verzoek gunstig opgenomen, maar was men het oneens over het quantum; in de eene wilde men het op *f* 700, in de andere op *f* 1000 hebben gebragt. De centrale commissie adviseert, dat als maximum eene som van *f* 500 op de begrooting van 1857 ten bedoelden einde worde gebragt en aan Ged. Staten worde opgedragen van die som uit te keeren, naarmate blijken zal dat daarover dient te worden beschikt, onder verpligting van de commissie tot het doen van een verslag.

2) op het rekest van H. MEIJER, alsnog eene gratificatie verzoekende. — Men was bijna eenparig genegen om het verzoek toe te staan; in eene afdeeling wilde men 3 jaren lang telkens *f* 100 verleenen; in de beide anderen *f* 100 voor 1857. De centrale commissie vereenigt zich met dit laatste gevoelen en adviseert daartoe.

3) op de uitbetaling van het subsidie voor het Noordwillemskanaal. — Tegen de voordragt van Ged. Staten zijn geene

bedenkingen gerezen en wordt alzoo dienovereenkomstig voorgesteld.

De heer DE HAAN brengt nog rapport uit:

4) op het concept-reglement voor het opgerigte waterschap de Tjamsweer. — De commissie heeft daartegen geene aanmerkingen en adviseert om het reglement, onder 's konings goedkeuring, vast te stellen en alzoo het bijgevoegd concept-besluit te arresteren.

De heer ONNES brengt eindelijk rapport uit:

5) op de verzochte vergrooting van den tweeden polder te O. Pekela. — De commissie meent de vergrooting te moeten aanbevelen en adviseert om tot de vereeniging invoege de voordragt van Ged. Staten te besluiten.

De hier uitgebragte verslagen worden allen ter visie gelegd om te worden behandeld in de e.k. zitting, die wordt bepaald op a.s. Dingsdag, op het gewone uur.

Tweede Kamer der Staten Generaal.

Zitting van Maandag den 10den November.

In de zitting van heden, bijgewoond door 37 leden, zijn de geloofsbrieven van het nieuw benoemde lid jhr. *C. M. Storm van 's Gravesande*, onderzocht en in orde bevonden, waarna die heer de bij de grondwet gevorderde eeden afgelegd en zitting genomen heeft.

Voorts zijn ingekomen de navolgende wetsontwerpen, als: 1) tot wijziging van hoofdstuk VIII der staatsbegrooting voor 1855; 2) tot verhooging van hoofdstuk V dierzelfde begrooting; 3) tot afschaffing der griffieregten en vermindering van het regt van zegel voor de acten van procureurs en exploiten van deurwaarders; 4) tot aanvulling der bepalingen ten aanzien van den vrijdom van den accijns op den turf en de steenkolen; 5) nopens tot bekrachtiging van provinciale belastingen in Gelderland, Zuidholland, Noordholland, Zeeland, Friesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en Limburg; 6) tot verhooging van hoofdstuk IV der staatsbegrooting voor 1856; 7) tot algemeene heffing eener plaatselijke belasting op het gedistilleerd; 8) twee tot wijziging van den accijns op het binnen- en buitenlandsch gedistilleerd; welke wets-ontwerpen naar de afdeelingen verzonden zijn.

Aan het einde der zitting brengt de heer *Mackay* verslag uit omtrent eenige overeenkomsten, nopens de toelating van consulaire agenten in de overzeesche bezittingen.

Zitting van den 11den November.

In de zitting van heden, bijgewoond door 41 leden, hebben de commissiën van rapporteurs hare eindverslagen over een viertal wets-ontwerpen uitgebragt, welke op aanstaanden Donderdag in behandeling zullen genomen worden, wanneer tevens zal worden beraadslaagd over het in overweging nemen van het voorstel van den heer *Sloet tot Oldhuis* tot verandering der tienden in grondrenten, waaromtrent heden verslag is uitgebragt, en voorts over eenige vroeger uitgebragte conclusiën.

De heer *van Bosse* heeft, namens de commissie belast geweest met het onderzoek omtrent de additionele overeenkomst tot uitbreiding van het handels- en scheepvaartverdrag met Sardinië gesloten, verslag uitgebragt. De conclusie van dat verslag zal eveneens op Donderdag behandeld worden.

Van de antwoorden der Regering op de bedenkingen der afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten Generaal, ten aanzien van de ontwerpen der staatsbegrooting voor 1857, zijn die op Hoofdstuk IV en V gedrukt en rondgedeeld. Tegen het begin des volgende week verwacht men de beraadslagingen over die begrootingswetten.

Aan het antwoord op hoofdstuk IV (*justitie*), waarvan reeds met een enkel woord is melding gemaakt, ontleenen wij het volgende:

De minister verklaart al dadelijk, dat hij het voor raadzaam houdt den weg van wijziging van ons strafregt naar de eischen en behoeften van den tijd, welken de wetgever reeds bij de wet van den 29sten Junij 1854 is ingetreden, niet te verlaten; hij wenscht op dien weg voort te gaan, indachtig hieraan dat men behoedzaam behoort te zijn in het substitueren van nieuwe stelsels van wetgeving aan instellingen die door lange gewoonte nationaal zijn geworden.

Het stelsel van eenzame opsluiting wenscht de minister toe te passen overeenkomstig de bestaande strafwetgeving, die nevens de gemeenschappelijke, ook aan de eenzame opsluiting eene plaats gegeven heeft.

» Het ontwerp van wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, dat bij de opening dezer zitting reeds gereed lag en den 1sten Oct. aan Z. M. werd aangeboden, na vooraf bij den raad van ministers een onderwerp van overweging te hebben uitgemaakt, bevindt zich bij het stellen dezer memorie alsnog bij den met bezigheden meer dan gewoonlijk overkropten raad van state."

De Regering is van oordeel dat genoemde wet behoort vooraf te gaan aan de behandeling der voordragt betreffende het wetboek van burg. regtsvordering en strafvordering, waarbij zij dan een vasten grondslag zal hebben om daarop met kennis van zaken te kunnen bouwen. De bouwstoffen zijn reeds verzameld.

De minister is voorshands van meening, ten aanzien der politie de beginselen te volgen van zijn geachten voorganger. Dat bij zich de organisatie der politie ernstig aantrekt, zal weldra kunnen blijken.

Eene wet op de spoorwegen is begrepen onder de bovenbedoelde voordragten, die reeds sedert eenigen tijd zijn afgeleverd.

Op het door de Kamer aangevoerde nopens het notaris-ambt, zegt de minister, verder pogingen te willen aanwenden om dat ambt met de algemeene achting te omringen en daardoor mede te werken tot opruiming van hindernissen die zijne ontwikkeling in den weg staan.

In het algemeen wordt over de ongeschiktheid der lokalen voor de zittingen van kantonregters niet geklaagd. Het mag er dus voor gehouden worden, dat voor verre het grootste deel op eene gepaste wijze in de behoeften van de dienst is voorzien. Op de enkele plaatsen van waar bezwaren zijn ingekomen, zal daarin worden voorzien.

Een ontwerp van gewijzigde jagtwet is reeds bij den raad van state in overweging. Men vleit zich dat de Kamer nog in den loop van dit jaar in de gelegenheid zal kunnen gesteld zijn om ook van dit ontwerp kennis te nemen.

De Regering erkent, dat aan de geregtelijke statistiek des koningrijks nog groote uitbreiding zou kunnen gegeven worden; maar zij gelooft niet dat de resultaten zooveel belangrijker zouden worden, als daaraan werd toegevoegd al wat in het verslag is opgenoemd. Mogt die statistiek in waarheid behooren te worden uitgebreid op den voet b.v. als in Frankrijk, dan zou eene nieuwe afdeeling aan het departement van justitie noodig zijn; en of de daaraan verbondene kosten wel zouden opwegen tegen het meerdere nut, meent de Regering te moeten betwijfelen.

De minister verdedigt zich verder tegen het verwijt van geene voldoende inlichtingen te hebben gegeven.

De bezoldiging van den secretaris-generaal, mag na al het voorgevallene geacht worden, een uitgeput onderwerp te zijn. De klagt van te hooge bezoldiging der referendarissen vindt waarschijnlijk hare oorzaak in het opgegeven maximum; slechts één dier ambtenaren ontvangt *f* 2800, een ander *f* 2500, de overigen minder.

Aan de memorie van beantwoording van hoofdstuk V (*binnenlandsche zaken*) wordt het volgende ontleend:

De minister deelt mede dat er zeer veel waarschijnlijkheid bestaat, dat geldelijke offers ter zake van de maatschappij van weldadigheid in 1857 zullen worden geëischt. Ook de bevordering van andere belangen of de voorziening in andere behoeften zal mogelijk het indienen van suppletoire begrootingen wenschelijk of noodzakelijk maken, maar tijdens het aanbieden der raming voor 1857 was en ook nu nog is de Regering buiten de mogelijkheid het cijfer dezer behoeften met genoegzame kennis op te geven.

» § 2. Omtrent de ontwerpen van spoorwegen, die meer en meer hier te lande door vereenigingen van bijzondere personen worden beraamd, kan het navolgende worden medegedeeld:

» De concessiën welke verleend worden kunnen gerangschikt worden in twee categoriën, de eerste bevattende de wegen die werkelijk zijn tot stand gebragt; de tweede, de wegen die nog slechts in ontwerp bestaan.

» Tot de *eerste* categorie behooren:

a. de Hollandsche ijzeren spoorweg van Amsterdam, over Haarlem, Leiden en 's Gravenhage naar Rotterdam;

b. de spoorweg van Maastricht naar Aken en naar Hasselt;

c. de spoorweg van Rotterdam (Moerdijk) en van Breda naar Antwerpen;

d. de Nederlandsche Rhijnspoorweg van Amsterdam en Rotterdam naar de grenzen in de rigting van Emmerik, waarvan de aansluiting aan het Duitsche spoorwegnet eindelijk is tot stand gekomen.

» Tot de *tweede* categorie behooren de navolgende spoorwegen, waarvoor in dit jaar werd onderhandeld of concessie werd verleend, doch waaraan nog geen begin van uitvoering is gegeven:

a. de spoorweg van Maastricht naar Luik in de rigting van Visé, waarvoor het voorloopig waarborg-kapitaal, ten bedrage van *f* 25,000, is gestort.

b. de spoorweg van Vlissingen, over Middelburg, Goes, Bergen op Zoom, Roozendaal, Breda, Tilburg en 's Bosch, tot Venlo, om later te Viersen aan het Pruissische spoorwegnet, tusschen Rhijn en Maas, aan te sluiten. De concessie voor dezen weg werd reeds in 1854 verleend. In dit jaar zijn eenige wijzigingen toegestaan moeten worden om de uitvoering te verzekeren. De concessionaris heeft het waarborgkapitaal, ad *f* 1,500,000, gestort, ter voldoening aan de bepalingen der concessie.

c. de spoorweg van het Nieuwe Diep, over Alkmaar, Castricum en de Zaanstreek, naar Amsterdam, met aansluiting aan de dokken dier stad en aan den Nederlandschen Rhijnspoorweg. Het voorloopige waarborgkapitaal, ad *f* 300,000, is gestort, de voorwaarden zijn door den concessionaris aangenomen, doch het definitief waarborg-kapitaal, bedragende *f* 900,000, is nog niet aangezuiverd.

d. de spoorweg van Harlingen, over Leeuwarden en Beetsterzwaag, naar Groningen, met eenen tak van Beetsterzwaag, over Meppel, Zwolle en Deventer en langs Zutphen, naar Arnhem, benevens eenen zijtak van Zwolle naar Kampen, en van Raalte, over Almelo en Oldenzaal, naar de grenzen in de rigting van Rheine. Een voorloopig waarborgkapitaal van *f* 250,000 is gestort; omtrent de voorwaarden voor de concessie wordt onderhandeld.

e. de spoorweg van Zevenaar naar Enschedé en de grenzen in de rigting van Rheine. Een voorloopig waarborg-kapitaal, ad *f* 100,000, is gestort; ook betrekkelijk dezen spoorweg wordt omtrent de voorwaarden voor de concessie onderhandeld.

» Behalve de evengemelde lijnen zijn er vele, waarvoor met minder of meerder ernst concessie wordt gevraagd. De Regering overweegt wat daaromtrent behoort te worden beslist, en meent ze inmiddels onvermeld te moeten laten.

» Bij het verleenen dezer concessiën is de Regering van de stelling uitgegaan, dat alle voorname havens en steden van Nederland door spoorwegen behooren te worden verbonden, en dat het zeer wenschelijk is, dit doel, zooveel mogelijk zonder bezwaar voor 's rijks kas, te bereiken. Al de laatstelijk verleende concessiën zijn voor een bepaalden tijd van 90 jaren gegeven; na het verstrijken van dien tijd komen die wegen kosteloos aan den staat. Wil het gouvernement ze vroeger naasten, dan is het daartoe na twintig jaren bevoegd, doch moet alsdan eene vooraf bepaalde schadeloosstelling uitbetalen. De regeling der uren van vertrek en aankomst, de vaststelling der tarieven en hetgeen verder tot den aanleg en de exploitatie behoort, geschiedt met overleg der Regering; de ondernemers blijven buitendien onderworpen aan de later in te voeren wetten en verordeningen op het stuk der spoorwegen. Het van rijkswege te houden toezigt geschiedt op kosten der ondernemers. Bij alle concessiën is een voorbehoud gemaakt ingeval het openbaar nut der onderneming onverhoopt door de vertegenwoordiging niet wierd erkend. Aan geene der thans verleende concessiën is geldelijke ondersteuning van het rijk toegezegd, noch eenige waarborg van renten toegestaan.

» De Regering zal waken dat geene geldelijke ondersteuning worde voorgespiegeld aan ondernemingen, waarbij alleen het geldelijke voordeel der ondernemers, niet het nut van den lande op den voorgrond staat. Maar waar de ondernemingsgeest van partikulieren te kort schiet om die wegen tot stand te brengen, die men in het welbegrepen belang van het land noodzakelijk acht, stelt zich de Regering voor, door gepaste middelen te doen aanvullen wat aan een goed aaneengeschakeld net van spoorwegen mogt ontbreken; vooral zal de aandacht der Regering daarbij gevestigd blijven op eene behoorlijke aaneenhechting der spoorwegen, ten noorden der groote rivieren gelegen, met die welke ten zuiden dier rivieren zijn aangelegd of ontworpen.

» Bij het verleenen van geldelijke ondersteuning meent de Regering dat aan de *toekenning eener bijdrage voor eens* de voorkeur moet gegeven worden boven een *waarborg van renten* der gebezigde kapitalen. De laatste wijze toch zou den staat voortdurend kunnen bezwaren, onder moeijelijke omstandigheden juist de grootste offers eischen en dus een last opleggen, die soms moeijelijk zou te dragen wezen."

Het instellen van staatscommissiën om het hoog bestuur of het algemeen voor te lichten behoort zoo geheel tot de bevoegdheid der Regering, dat zij daaromtrent tot geene verdediging kan gehouden zijn. Zij wil echter geenszins eene discussie ontwijken en beantwoordt daarom de aanmerkingen in het voorloopig verslag gemaakt.

De Regering zou meenen de beraadslagingen vooruit te loopen, als zij nu reeds hare inzigten openbaarde over de regeling van het onderwijs in den landbouw. Zij wil echter niet verzwijgen, dat zij reeds opnemingen laat doen welke voor de aan te bieden wetsontwerpen noodig zijn.

Het uitzigt bestaat dat het ontwerp eener nieuwe wetgeving op de nationale militie eerlang weder zal kunnen worden aangeboden. Ook is de Regering van de noodzakelijkheid eener spoedige regeling der wetgeving op de schutterijen volkomen overtuigd.

» De regering is ten volle overtuigd van de dringende behoeften aan eene goede regeling van de medische politie. Zij zal de indiening van de daartoe betrekkelijke wets-ontwerpen geen oogenblik langer uitstellen dan noodig is. Drie ontwerpen liggen daartoe geheel gereed en zullen gezamenlijk met een vierde ontwerp, waarmede zij één geheel uitmaken en dat thans nog bij den raad van state aanhangig is, binnen zeer korten tijd aan de Tweede Kamer worden aangeboden."

Meermalen heeft de Kamer gewezen op de toenemende uitgaven voor den waterstaat; zij bleven bij zeer vele leden stof tot bezwaar opleveren. Dankbaar moet, naar de meening der Regering, erkend worden, dat de meer gunstige toestand van 's lands geldmiddelen en de medewerking der vertegenwoordiging hebben toegelaten, in de laatste jaren meer te doen dan vroeger kon geschieden, maar er blijft niettemin nog zeer veel te doen, om te gemoet te komen aan hetgeen vroeger werd verzuimd of moest worden achterwege gelaten.

De Regering kan niet toestemmen dat zij te ver gaat in het verleenen van ondersteuning voor openbare werken. Die ondersteuning toch draagt overal rijpe vruchten en werkt op eene weldadige wijze mede tot bevordering van die algemeene ontwikkeling, welke men overal ontwaart.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.